

COM INFLUEIXEN ELS ESPAIS DIÀFANS EN L'APRENENTATGE DELS INFANTS?

Elsa Coldeforn Ruiz
Treball de Final de Grau
d'Educació Infantil
Tutora: Judit Onsès
Curs 2020/21

MEMÒRIA FINAL
Data de lliurament: 24/05/2021

AGRAÏMENTS

Abans de tot, m'agradaria donar les gràcies a les persones que han aportat el seu granet de sorra per tal que aquest treball fos possible.

És per aquest motiu que dono les gràcies a l'escola on he pogut realitzar l'observació de l'espai. Vull agrair, en primer lloc al director del centre, per deixar-me realitzar l'observació del treball a la seva escola. També vull agrair a les dues tutores de l'espai de petits, per la informació que m'han aportat a través de les entrevistes i també per deixar-me formar part de l'aula mentre realitzava les observacions. I també a les famílies dels infants de l'escola, per deixar que també formessin part del treball.

Per últim, també vull donar les gràcies a la meva tutora del treball, pel seu acompanyament i el seu suport al llarg de tota la recerca, i finalment, a la meva família, amics i companyes de la universitat pel seu suport i ajuda constant.

A totes elles, moltes gràcies!

RESUM

El present Treball de Final de Grau tracta sobre els espais diàfans educatius i com aquests influeixen en l'aprenentatge dels infants. Tenint en compte la importància de l'espai en l'àmbit educatiu, el següent treball pretén estudiar la importància i l'efecte que tenen els espais diàfans en el procés d'aprenentatge dels infants.

Els espais diàfans són un nou concepte d'espai caracteritzats per promoure l'aprenentatge actiu i posar a l'infant al centre de l'educació. En altres països d'Europa ja s'han construït escoles organitzades en espais diàfans, cosa que ha fet que aquest nou model arquitectònic comenci a ser reconegut. D'aquesta manera, l'objectiu del treball és fer un estudi per analitzar els diferents elements i característiques dels espais diàfans i veure com influeixen aquests en el procés de construcció de coneixements i adquisició d'aprenentatge.

Per assolir l'objectiu principal de la investigació, s'han dut a terme, per una banda, la recerca d'informació sobre experts i altres professionals que han donat importància i han reflexionat sobre el concepte d'espais diàfans. Per altra banda, s'ha realitzat un estudi empíric en una escola rural organitzada en espais diàfans, a partir del qual s'ha pogut observar, analitzar i avaluar els resultats obtinguts, establint així una conclusió que dona resposta a la pregunta plantejada al llarg de treball.

Paraules clau: Espais Diàfans, Aprenentatge, Infància, Habilitats del segle XXI.

ABSTRACT

This Final Degree Project deals with open educational spaces and how they influence children's learning. Given the importance of space in education, the following work aims to study the importance and effect of open spaces in the learning process of children.

Open spaces are a new concept of space characterized by promoting active learning and putting the child at the center of education. In other European countries, schools have already been built in open spaces, which has led to the recognition of this new architectural model. On this way, the aim of the work is to make a study to analyse the different elements and characteristics of open spaces and see how they influence the process of knowledge construction and learning acquisition.

In order to achieve the main objective of the investigation, they have carried out, on the one hand, the search for information on experts and other professionals who have given importance and reflected on the concept of open spaces. On the other hand, an empirical study has been carried out in a rural school organized in open spaces, from which it has been possible to observe, analyse and evaluate the results obtained, establishing this way a conclusion that answered the question posed throughout of work.

Key Words: Open Spaces, Learning, Childhood, 21st Century Skills.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. PREGUNTES I HIPÒTESIS.....	2
3. OBJECTIUS	2
4. MARC TEÒRIC.....	3
4.1 Els Espais Diàfans Educatius	3
4.2 D'on sorgeix aquest concepte d'espai?.....	3
4.3 L'aprenentatge significatiu en relació els espais diàfans	5
4.4 Què ens diu el currículum dels espais?.....	6
4.5 Quin és el paper del/la mestre/a en aquest nou entorn d'aprenentatge? 7	
4.6 Casos actuals d'escoles amb espais diàfans.....	8
5. METODOLOGIA.....	10
5.1 Disseny metodològic	10
5.2 Estudi de cas.....	10
5.3 Població i mostra	11
5.1 Instruments i tècniques de recollida d'informació	11
5.2 Anàlisi de dades	15
5.3 Cronograma	15
6. RESULTATS	17
7. ANÀLISI I DISCUSSIÓ	24
8. CONCLUSIONS	30
9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	32
10. ANNEXOS	34
10.1 Annex 1: Taules d'observació	34
10.2 Annex 2: Documentació fotogràfica.....	42
10.3 Annex 3: Entrevistes.....	48
10.4 Annex 4: Taula de categories	60

1. INTRODUCCIÓ

El present Treball de Final de Grau tracta sobre els espais diàfans i com aquests influeixen en l'aprenentatge dels infants. Aquests espais es caracteritzen per trencar amb el model d'educació estàtica i passiva, i gràcies a la seva distribució arquitectònica, promouen un aprenentatge més actiu, on l'infant n'és el protagonista. (George, 1975).

La finalitat del treball és explorar com influeixen els espais diàfans en l'aprenentatge dels infants fent un estudi de cas en una escola del Bages. Tenint en compte la importància dels espais com a tercers educadors, la recerca pretén investigar si els espais diàfans fomenten l'aprenentatge dels infants amb el propòsit estudiar un tipus d'espais més innovadors i diferents dels que estem acostumats a veure als centres educatius tradicionals.

La recerca que es presenta al llarg del treball sorgeix de la motivació i la necessitat professional d'aprofundir en el concepte d'espais diàfans com a model educatiu innovador i exemplar a diferents països. Personalment, ja m'havia fixat prèviament en models d'escoles com Finlàndia i els països nòrdics, i he pogut observar alguns casos d'escoles on la distribució de l'espai és completament diferent a la nostra, i que a més a més, aquesta afavoreix als alumnes en la construcció de coneixements i aprenentatges. Així doncs, aquest estudi és interessant per als docents, escoles, professionals de l'educació, estudiants i altres persones vinculades al món educatiu, ja que la investigació donarà a conèixer un nou model d'escola que ja s'ha implementat a diferents països d'Europa i a l'estranger, i que per tant, pot ser una opció per observar i conèixer noves metodologies educatives com a millora del sistema educatiu actual.

Una part de la recerca consisteix en la documentació i recerca bibliogràfica que defineix el concepte d'espai diàfan i les seves característiques. En aquest apartat se cerca l'origen d'aquest concepte d'organització espacial que darrerament se li està prestant més atenció, i s'aprofundeix, especialment, en les possibilitats que ofereix aquest espai pels aprenentatges dels nens i nenes.

Per altra banda, es realitza també un estudi empíric, a través d'observacions, documentacions fotogràfiques i entrevistes a les docents del centre, en una escola rural que s'organitza a partir d'espais diàfans. Aquest estudi ens permet veure i valorar el funcionament d'aquest espai amb infants, i també estudiar el rol de la docent en aquests espais. Així doncs, s'obtenen uns resultats analitzables dels afectes i la influència dels espais diàfans en el procés d'aprenentatge dels infants.

2. PREGUNTES I HIPÒTESIS

El present treball pretén confirmar la hipòtesi que els espais diàfans, per la seva organització i el seu funcionament, faciliten unes condicions més adequades perquè els nens i nenes puguin adquirir un aprenentatge més significatiu.

Preguntes d'investigació:

- Quins són els modes d'organització i convivència en els espais diàfans de les escoles 3-6? Com és i com s'organitza una escola en espais diàfans?
- De quina manera fomenten, aquests espais, l'aprenentatge significatiu en els infants?

3. OBJECTIUS

Els objectius que persegueix aquest Treball de Final de Grau són:

Objectius generals:

- Concretar què és un espai diàfan educatiu i quines són les seves potencialitats en l'aprenentatge.
- Estudiar el funcionament i les característiques dels espais diàfans a partir de l'estudi de cas i revisions bibliogràfiques.

Objectius específics:

- Definir el concepte d'espais diàfans i identificar-ne les característiques.
- Observar i estudiar com s'organitza un espai diàfan conceptual, espacial i pedagògicament en un cas d'escola real i avaluar els factors d'aquest espai que influeixen en l'aprenentatge significatiu dels infants.
- Observar i estudiar el rol de la docent en els espais diàfans amb la finalitat d'analitzar com actua la docent en aquest tipus d'espai i de quina manera el seu rol influeix en l'aprenentatge dels infants.

4. MARC TEÒRIC

4.1 Els Espais Diàfans Educatius

Seguint Lavin (1974), els espais diàfans educatius, o en anglès “*open plan spaces*”, es caracteritzen per la reducció del nombre de parets que divideixen l'espai, creant així espais amplis o oberts sense divisions en aules, i oferint també la possibilitat de ser un espai modificable segons les necessitats o interessos del moment, podent adaptar el mobiliari a l'espai gràcies a la seva amplitud i obertura. A més a més acostumen a tenir unes grans finestres que permeten l'entrada de llum natural dins l'edifici, de forma que els espais són molt lluminosos.

Així doncs, podem considerar escoles amb espais diàfans aquells centres on les parets interiors són mínimes o pràcticament eliminades i on la divisió acústica i visual entre espais és inexistent (George, 1975), una visió totalment allunyada de les escoles tradicionals que es divideixen en múltiples aules.

4.2 D'on sorgeix aquest concepte d'espai?

La mundialització, las nuevas tecnologías, las migraciones, la competencia internacional, la evolución de los mercados y los desafíos medioambientales y políticos transnacionales son todos ellos factores que rigen la adquisición de las competencias y los conocimientos que las y los estudiantes necesitan para sobrevivir y salir airoso en el siglo XXI. (Scott, 2015, p.2).

Seguint les idees de Scott (2015), entenem les competències i habilitats del segle XII com el resultat d'un canvi social provocat per múltiples factors que tenen una repercussió important en la societat i en el seu futur. Arran d'aquests nous pensaments i noves formes de comprendre el món, sorgeix la necessitat, en el món educatiu, de tenir en compte les competències i habilitats de les persones per tal de sobreviure en una societat futura i canviant.

Diversos experts parlen sobre les diferents habilitats considerades “habilitats del segle XXI”, però podríem resumir les diferents idees i incloure-les en un mateix conjunt, en l'Informe Delors realitzat el 1996, on s'estableixen els quatre pilars de l'educació: Aprendre a conèixer, Aprendre a fer, Aprendre a ser i Aprendre a conviure. (Scott, 2015). Aquest document estableix diferents competències a assolir en el marc del sistema educatiu, competències i habilitats com aprendre a conèixer, adquirir aprenentatges i sabers per tal de poder resoldre problemes o situacions reals. Aprendre a fer en combinació amb el saber, ser actiu en l'aprenentatge i en la feina, i establir relacions entre els coneixements i allò que fas. Ser, també, creatiu i innovador per tal d'aportar

idees noves a la societat. Aprendre, també, a ser, a adquirir competències socials, actituds i valors com l'autonomia, el respecte o la responsabilitat. I per últim, aprendre a conviure en societat, a comprendre la diversitat, a treballar en equip, cooperar, establir relacions socials i viure amb els altres dins d'unes pautes de convivència i en harmonia.

Seguint a Kattilakoski, (2019), no només s'introdueixen en el sistema educatiu les noves habilitats i competències socials, educatives i laborals, sinó que també es repensa el sistema educatiu en la seva totalitat. D'aquesta manera, a través de la reflexió global del sistema educatiu davant la necessitat d'oferir una educació més adequada a les habilitats i necessitats del segle XXI, sorgeix la reorganització dels espais com un aspecte important a tenir en compte i que pot comportar canvis significatius en el model d'educació que es pretén implementar. Així doncs, comença a sorgir la idea d'espais diàfans com a nous espais educatius en les escoles del segle XXI.

Per tal d'aconseguir una innovació que doni resposta a les demandes de la societat sobre una educació on l'estudiant és el subjecte actiu, entre moltes altres dimensions que s'estan repensant, es planteja una reforma de l'espai educatiu seguint tres criteris: facilitat en el treball en grup, facilitat de mobilitat o adaptació de l'espai a les diferents activitats o formes de treball i atenció individualitzada. D'aquesta forma, es va poder observar en les primeres escoles que van introduir aquest canvi arquitectònic, com el fet de disposar de menys parets i aules i de disposar d'espais més amplis i lluminosos afavoria la flexibilitat de l'estudi i la modificació o adaptació de l'espai en funció de les necessitats dels estudiants o les activitats que es diuen a terme. (George, 1975).

La distribució de les activitats escolars en zones més obertes, espaioses i lluminoses permetia dur a terme diferents tipus d'activitats segons les necessitats o interessos dels alumnes i el professorat. Podien destinar petits racons a l'aprenentatge més individual i tranquil, com per exemple la lectura o l'escriptura, i utilitzar espais més amplis per realitzar treballs en equip. (Kattilakoski, 2019). Aquesta innovació en l'espai també va complir amb les demandes que exigia la societat en relació amb les habilitats del segle XXI. Es va desmuntar el concepte de classe tradicional, el docent ja no era el centre de l'aprenentatge ni qui posseïa tota la informació, sinó que ara són els nens i nenes el centre actiu de l'aprenentatge. Són els alumnes qui construeixen els seus propis coneixements a partir d'activitats que promouen l'activitat i el fer, de forma que el concepte d'aprendre asseguts en cadires també comença a desaparèixer, i s'aposta per un aprenentatge basat més en el fer i no tant en el saber. (George, 1975).

Així doncs, la nova organització espacial va començar a tenir els seus efectes positius en l'educació de diferents països europeus i de l'estranger a partir del 1960-1970,

transformant totalment el sistema educatiu anterior i donant cada vegada més respostes a les demandes sobre les habilitats que havien d'adquirir els alumnes de la nova societat. (Alterator i Deed, 2013).

4.3 L'aprenentatge significatiu en relació als espais diàfans

Partint doncs de les demandes educatives i socials que pretenen centrar l'educació en les habilitats del segle XXI, Chrobak (2017) esmenta la importància de l'aprenentatge significatiu com a mitjà per assolir aquestes competències.

Primer de tot, entenem com a aprenentatge significatiu aquell que té un sentit en el que fem i en la nostra vida. L'aprenentatge significatiu es genera quan els coneixements previs de cada infant es relacionen amb nous coneixements. Per tant, considerem aprenentatge significatiu aquell que es genera a partir d'una relació entre el que ja sabíem i el que estem aprenent (Ausubel, 1983). Aquest aprenentatge es diferencia completament de l'aprenentatge mecànic en el qual els sabers estan descontextualitzats de la realitat dels infants, i les estratègies educatives emparades es basen, simplement, en la memòria i la repetició. Per tant, estaríem parlant simplement d'aprendre continguts.

Així doncs, ens trobem davant d'una situació educativa que pretén promoure no tant els continguts, sinó també les capacitats i habilitats necessàries per afrontar el nou segle, i també l'aprenentatge lligat a la vida i experiències dels infants, de forma que l'adquisició d'aquest aprenentatge sigui d'ajuda per comprendre i donar significat al seu entorn. Ausubel (1983) esmenta tres requisits que s'han de tenir en compte per promoure l'aprenentatge significatiu: El material ha de ser significatiu, el significat ha d'anar relacionat amb els coneixements previs dels infants, i els nens i nenes han de tenir predisposició i ganes d'aprendre.

Tenint en compte aquests conceptes, l'espai educatiu és un factor clau perquè l'aprenentatge significatiu es puguin desenvolupar. Tal com diuen Laorden i Pérez (2002), l'espai ha de ser un factor que permeti desenvolupar les capacitats i habilitats dels alumnes que tanta demanda tenen en el sistema educatiu actual. Per fer-ho, les autores destaquen diferents requisits que ha de tenir l'espai per tal que aquest promogui l'aprenentatge (Casalrrey, 2000 i Lledó y Cano, 1994, citat per Laorden i Pérez, 2002).

1. Pensat pels infants.
2. Estimulant, accessible, flexible i funcional.
3. Estètic i agradable pels sentits.

4. Un lloc que promogui el retrobament entre iguals.
5. Ha de promoure gran quantitat d'accions.
6. Ha d'estar oberta al món que l'envolta.
7. Espai acollidor.
8. Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia.

Si tenim en compte aquests ítems, podem observar que comparteixen característiques amb els espais diàfans, ja que per les dues bandes es busca un espai obert, flexible, funcional, amb varietat de propostes i racons d'aprenentatge destinats cada un d'ells a una funció diferent segons la proposta que s'hi dugui a terme.

En aquesta línia, Rosan Bosch afegeix “Los alumnos mejoran sus habilidades creativas en espacios flexibles que apoyan el juego y la co-creación. (...) El grado de pertenencia y flexibilidad del espacio influencia directamente la obtención de habilidades”. (Rosan Bosch, 2020, para. 6). Tenint en compte aquesta idea, podem dir que els espais diàfans potencien les habilitats i capacitats dels infants a partir de la seva organització espacial i gràcies a la seva flexibilitat. D'aquesta manera, podem veure que el model d'espai pel qual s'aposta al segle XXI és un espai que promou l'aprenentatge significatiu i l'adquisició d'habilitats i competències. Aquests tipus d'espais fan que els infants siguin actius en el seu aprenentatge, promouen la creativitat i satisfan les diferents necessitats i interessos a partir d'oferir propostes variades en diferents zones flexibles i mòbils. Per tant, els infants poden sentir-se motivats en aquest espai, ja que poden modificar-lo en funció del que necessitin o els interessi treballar en cada moment, i són ells els que executen l'acció d'aprendre, adquirint capacitats com l'autonomia, l'autoregulació, la creativitat, el raonament crític, i l'habilitat d'aprendre a aprendre, tan important com a característica de l'aprenentatge significatiu. (Rosan Bosch, 2020).

4.4 Què ens diu el currículum dels espais?

Tenint en compte els canvis i les reformes educatives anteriors sobre les competències, l'aprenentatge i els espais, el currículum recull totes aquestes demandes socials i ofereix una resposta de com han de ser aquests nous espais educatius.

Així doncs, segons el Currículum del Segon Cicle d'Educació Infantil (Generalitat de Catalunya, 2016), els espais són un aspecte clau de l'educació. No entenem els espais només com a simple lloc on es du a terme l'acció educativa, sinó que l'organització de l'espai condiciona els aprenentatges dels nens i les nenes.

Seguint aquestes idees, les quals coincideixen amb les idees de Scott (2015), Kattilakoski (2019), George (1975) i Alterator i Deed (2013), l'escenari d'aprenentatge

ha de promoure les capacitats i habilitats que es demanen en la nova societat del coneixement. Ja no és tan important el saber, sinó que també es dona importància a l'actitud, al saber fer, a adquirir habilitats de comunicació, ser creatiu, tenir ambicions, ser hàbil per resoldre problemes, etc. En aquest sentit, el currículum estableix que l'espai escolar ha de promoure l'adquisició i el desenvolupament d'aquestes capacitats, i això només es pot aconseguir amb una reorganització dels escenaris d'aprenentatge.

Aquests nous espais han de ser, segons el currículum, espais dinàmics i flexibles, que permetin la modificació del mobiliari en funció de les necessitats dels infants. Han d'oferir oportunitats de joc i de descoberta i promoure l'aprenentatge significatiu mitjançant el fer, pensar i comunicar. Per tant, han de facilitar les comunicacions entre grups, habilitar espais on es permetin les trobades i reunions entre diferents infants, on la relació i el compartir siguin els elements principals. I per últim, han d'afavorir l'autonomia dels infants amb l'objectiu que creixin i es desenvolupin per ells/es mateixos/es. (Generalitat de Catalunya, 2016).

Tenint en compte, doncs, la incorporació de les habilitats del segle XXI en l'educació, així com la reforma global del sistema educatiu, el currículum ha de contemplar aquestes necessitats i aquestes demandes. Si la forma de comprendre l'educació canvia, cal que el currículum també canviï i deixi constància d'aquestes reformes educatives.

4.5 Quin és el paper del/la mestre/a en aquest nou entorn d'aprenentatge?

Seguint les idees de George (1975), de la mateixa manera que la reorganització de l'arquitectura escolar ha canviat la metodologia d'aprenentatge, també ha canviat el paper dels docents. Tal com diu l'autor, el rol dels mestres és una part important en els espais diàfans, i a la vegada, és un dels motius més importants per deixar enrere l'escola convencional.

Un dels primers aspectes importants que els espais diàfans canvien en el rol del professorat és aprendre a compartir sessions d'aprenentatge amb altres professors. El fet de no disposar d'aules separades fa que els mestres no treballin individualment amb un grup d'infants, sinó que poden realitzar una mateixa activitat amb altres docents, i per tant, compartir les sessions d'aprenentatge amb ells. (Alterator i Deed, 2013). Aquesta és una tasca difícil segons expliquen els autors, ja que els docents han de fer un canvi de mentalitat i acostumar-se que ara no estan sols en una aula, sinó que les activitats i sessions d'aprenentatge es poden compartir amb diferents grups d'alumnes i diferents mestres, cosa que promou la cooperació i el treball en grup gràcies a la flexibilitat dels espais diàfans. De la mateixa manera, els espais diàfans promouen la interrelació entre alumnat i professorat molt més que en el sistema educatiu tradicional.

L'eliminació de la jerarquia educativa en què el docent és el portador de coneixements i els alumnes aprenen d'ell és una altra de les característiques important que canvia en el rol del professorat. Ara, la relació entre alumnes i docents ha canviat. Aquesta ja no és unidireccional, sinó que es dona importància a les veus dels infants. La tasca dels docents no és donar lliçons ni donar-los totes les explicacions teòriques, sinó acompanyar-los en el seu aprenentatge i ajudant-los a trobar les respostes a totes les seves preguntes per ells mateixos. El paper del docent, i en aquest cas una de les característiques més importants a destacar, ja no és la de transmetre coneixements, sinó la de fer de mediador entre l'infant i els aprenentatges. El mestre es converteix en el guia que ajuda i acompanya els seus alumnes al llarg del seu aprenentatge. Deixa de ser la persona que posseeix el coneixement per passar a ser la persona que ajuda a l'infant a què ell/a sol/a construeixi els seus propis coneixements i oferir les condicions necessàries perquè pugui desenvolupar-se. (Alterator i Deed, 2013).

A nivell general, el concepte d'espai diàfan significa flexibilitat i capacitat d'adaptació. Tal com diuen Alterator i Deed (2013), els docents han de ser capaços d'adaptar-se, no només a aquest nou espai, sinó també a la nova forma d'entendre l'aprenentatge. Passem d'una educació molt marcada a una educació més oberta i flexible. Per tant, el rol dels mestres és adaptar-se a aquest nou canvi, a ser flexible i obert amb els aprenentatges. Així doncs, adaptar-se a aquest nou sistema educatiu i aquest nou espai d'aprenentatge és el rol que had'adquirir el professorat, un rol que no només és recomanable, sinó que és necessari per afavorir aquest nou disseny dels espais educatius.

4.6 Casos actuals d'escoles amb espais diàfans

Els espais han estat, des del segle passat, un punt clau de reflexió educativa que pretenen respondre al projecte pedagògic de cada centre. Segons s'explica en l'article de Castanyer (2018), molts docents creuen que els espais han de ser reflexionats i reorganitzats amb l'objectiu d'oferir un millor espai educatiu lligat a les necessitats i el desenvolupament dels infants. Per aquest motiu, algunes escoles de Catalunya han començat a transformar l'espai del centre cap a una metodologia d'espais més diàfana.

Aquest fet ens indica que el concepte d'espai diàfan que es va generar a finals del segle XX segueix present en el món educatiu, encara que potser no del tot desenvolupat. Si busquem escoles organitzades a partir d'espais diàfans aquí Catalunya, trobem pocs casos que es regeixin per aquesta metodologia, cosa que ens indica que aquest disseny arquitectònic encara s'està repensant en molts centres. Tot i això, algunes escoles més innovadores han començat a redissenyar el seu espai segons les característiques dels espais diàfans, aproximant-se a aquest concepte espacial. A continuació es mostren quatre exemples d'escoles que segueixen aquesta pedagogia. (Castanyer, 2018).

Escola dels Encants (Barcelona, 2009)

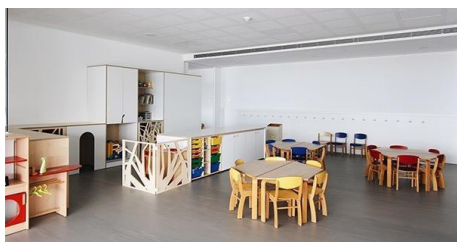

L'escola dels Encants és un centre educatiu que parteix de la idea de l'aprenentatge actiu i respectuós, amb l'objectiu de desenvolupar les competències i habilitats dels infants per la vida. L'espai del centre està organitzat en grans espais oberts i lluminosos que donen peu a la investigació i les reunions en grup. Aquests espais es divideixen en ambients d'aprenentatge, de forma que cada zona disposa d'uns materials concrets per treballar uns aprenentatges concrets, i l'infant pot escollir on anar, quan anar i amb qui anar. (Escola dels Encants, 2020).

Malgrat la seva innovació en els espais caracteritzada pel model d'espais diàfans, el centre no ha eliminat el total de parets de l'interior, de forma que encara existeixen algunes divisions similars a les aules tradicionals. Però aquests no són considerades aules com a tal, sinó que són diferents espais delimitats, però oberts i comunicats amb la resta d'espais. Han aprofitat aquesta divisió per separar els diferents ambients d'aprenentatge, i per tant, seguint aquest criteri organitzatiu, es poden considerar espais diàfans. (Escola dels Encants, 2020).

Escola BetàniaPatmos (Barcelona, 1975)

L'Escola BetàniaPatmos és un centre educatiu de Barcelona fundat el 1975, però amb una gran innovació educativa. L'escola es defineix com una escola connectada amb el món, de forma que tot el que passa a dins del centre està relacionat amb l'exterior, i els aprenentatges van lligats a entendre l'entorn que ens envolta. Centrant-nos en l'espai infantil, aquest és el més nou, creat el 2017, i és un espai diàfan. L'espai interior del centre és ampli, obert i lluminós. Cada zona disposa de diferents propostes on els infants poden escollir lliurement on anar i quan anar. Això promou l'aprenentatge autònom i significatiu a partir de propostes que posen l'infant el centre de l'aprenentatge. Aquest concepte arquitectònic es deslliga de les aules tradicionals i el concepte divisor de l'espai, i es regeix per grans espais amplis que ofereixen diferents possibilitats d'aprenentatge. (Escola BetàniaPatmos, 2020).

Liceo Europa (Zaragoza, 2016)

L'escola del Liceo de Zaragoza és també un centre educatiu que forma part del projecte de Rosan Bosch (2020). De la mateixa manera que l'exemple anterior, ens trobem davant d'una escola que ofereix moviment i aprenentatge a partir de diferents espais dinàmics i

lúdics. Una de les característiques principals de l'escola és que se centra en el treball de les intel·ligències múltiples, i per tant, l'escola disposa de diferents espais per treballar-les, des de racons matemàtics fins a racons musicals i artístics. D'aquesta manera, els espais ofereixen diferents jocs i aprenentatges en funció dels interessos i necessitats dels alumnes, obrint la porta a un gran ventall de coneixements per aprendre.

5. METODOLOGIA

5.1 Disseny metodològic

La recerca es planteja segons una metodologia qualitativa, ja que pretén fer una interpretació i comprensió de l'objecte principal d'estudi, els espais diàfans. D'aquesta manera, l'anàlisi qualitativa ens permetrà interpretar i comprendre allò que s'està investigant. A partir d'aquesta metodologia es pretén donar resposta a la pregunta plantejada inicialment en el treball i als objectius específics.

Com a mètode d'investigació s'ha realitzat un estudi de cas d'un centre educatiu amb la finalitat de conèixer i analitzar l'espai diàfan d'aquesta escola i observar quins factors de l'espai intervenen en l'aprenentatge dels infants.

5.2 Estudi de cas

La mostra per realitzar aquest estudi ha estat a una escola rural situada en un nucli urbà de la comarca del Bages. Per contextualitzar el centre, aquest comprèn l'educació des del segon cicle d'educació infantil fins a primària. La seva metodologia de treball parteix del treball o tasques de lliure circulació a partir d'un espai diàfan que ofereix diferents propostes d'aprenentatge. Les propostes s'adapten al nivell evolutiu i de desenvolupament de cada grup en funció de l'edat dels alumnes. A més a més, també treballen per projectes de grup, i en el cas dels més grans, poden desenvolupar projectes individuals que parteixin del seu interès. També cal esmentar que, com a escola rural, part del seu espai d'aprenentatge està en el bosc, per la qual cosa, realitzen un mínim de

dues sortides setmanals a la natura, on realitzen altres activitats i propostes en un entorn natural. Al ser una escola on no hi ha aules, els grups d'infants es divideixen en comunitats d'una sola línia: Comunitat de petits (3-6 anys), Comunitat de mitjans (7-9 anys) i Comunitat de grans (10-12 anys).

He escollit aquesta escola perquè considero que és una escola rural innovadora, que no s'organitza amb aules, sinó en espais diàfans, i la seva organització i composició de l'espai afavoreix a la construcció d'aprenentatges significatius. En general, la seva pedagogia de centre s'enfoca en el benestar dels nens i nenes, tenint cura de cada detall de l'escola per tal que aquesta sigui un espai agradable i que les propostes motivin als infants a aprendre i investigar. Segons el que he pogut observar i el que m'han explicat les docents, és una pedagogia que, en relació amb l'espai, tot el funcionament de l'escola és molt diàfan i obert, flexibilitzen els ritmes de cada infant i deixen llibertat perquè ells escullin què volen fer i on volen estar. És un concepte d'educació oberta, on l'infant és capaç de decidir i actuar, i l'aprenentatge és un consens que s'estableix entre l'alumne i el docent. Ja no és només el concepte d'espai obert, sinó que l'escola ja promou aquesta pedagogia flexible, agradable i diàfana.

5.3 Població i mostra

S'ha treballat amb la mostra d'un estudi de cas realitzat a la Comunitat de Petits, en un espai amb 14 infants d'entre 3 i 6 anys i dues tutores d'aula. L'espai consta de 75 m², sense divisió de parets ni murs, sinó que és un espai de lliure circulació amb diferents propostes de joc a l'interior.

També s'ha treballat a partir de dues mostres en format d'entrevistes a dues mestres. Les dues docents a qui he realitzat les entrevistes són les dues tutores de l'aula, i les he escollit a elles dues perquè són les dues mestres que passen gairebé tota la part del temps a l'aula que he observat, i considero important realitzar a elles l'entrevista, ja que ens permeten conèixer la seva opinió i experiències sobre els espais diàfans i quin és el seu rol com a docent en aquest tipus d'espais.

5.1 Instruments i tècniques de recollida d'informació

En aquest estudi s'han utilitzat dues tècniques de recollida d'informació: L'observació no participant amb l'objectiu d'observar el funcionament d'un espai diàfan sense influir en l'anàlisi de l'estudi, i dues entrevistes a les dues tutores d'aula per tal de conèixer el seu punt de vista respecte als espais diàfans i saber com organitzen i gestionen elles aquest espai perquè sigui un espai educatiu.

Observació:

La finalitat d'aquesta observació és poder veure l'organització i el funcionament d'un espai diàfan en el seu dia a dia amb infants. Per tal de donar resposta a les preguntes i objectius plantejats a l'inici del treball, he considerat que la millor opció era l'observació directa de l'espai a partir de les taules d'observació realitzades, ja que aquestes ens permeten recollir dades dels diferents aspectes a analitzar d'una forma clara i entenedora.

Així doncs, per a la recollida de dades de l'observació de l'espai, s'ha utilitzat un model de taula amb diferents ítems a tenir en compte sobre els espais diàfans, i al llarg de l'estudi s'han anat anotant les observacions. Els ítems i el model de taula sorgeixen de l'exemple d'Abril (2014) i complementat amb els principis de l'espai esmentat per les autores Casalrrey (2000) i Lledó i Cano (1994), citat per Laorden i Pérez (2002). Els ítems s'han organitzat en tres blocs diferents segons el que es volia observar i analitzar: ¹

- **Bloc 1:** Estructura i organització de l'espai.
- **Bloc 2:** Factors que influeixen en l'aprenentatge significatiu.
- **Bloc 3:** Rol del docent.

Cal esmentar que, per observar alguns ítems de les taules, s'han buscat fonts d'informació per tal d'especificar més detalladament què observem i de quina manera ho observem. A continuació s'exposa la informació dels ítems buscats:

Autonomia

Segons Kamii (1970), l'autonomia és ser capaç d'actuar i pensar per un mateix amb sentit crític. D'aquesta manera, l'autor parla d'aprendre des de l'autonomia per tal que l'aprenentatge tingui significat i sentit pels infants, ja que si és quelcom que realitza el mateix infant per ell sol, és quelcom que tindrà sentit. En canvi, si com a adults actuem i pensem pels infants, i els inculquem els nostres pensaments i coneixements, l'aprenentatge no serà significatiu, ja que pels infants no tindrà sentit el que estan aprenent pel fet que no ho estan fent o pensant per ells mateixos.

Així doncs, el desenvolupament de l'autonomia és necessari per tal d'afavorir a l'aprenentatge significatiu, i com a docents, la nostra actitud també influeix en l'autonomia que desenvoluparan els infants. Les actituds autoritàries o de càstig no serveixen, ja que no ajuden que l'infant pugui pensar o entendre les coses per ell sol. Com a adults cal una

---

¹ Vegeu taules d'observació a l'annex 1

actitud d'acompanyament, de recolzar a l'infant en les seves accions, però sense donar-li tot fet o imposar la nostra visió adulta. Així doncs, acompanyar l'infant en els seus actes i conversant amb ell afavoreix que els nens i nenes siguin més autònoms i adquireixin una mirada més crítica per conviure en el món. (Kamii, 1970).

Relacions socials i afectives

La realitat és que aprenem amb i dels altres. L'aprenentatge, moltes vegades, es realitza de forma conjunta amb la resta de companys/es de l'aula, fet que promou que es donin relacions que afavoreixen l'aprenentatge tant individual com conjunt. (Pujolàs Maset, 2008).

Ara bé, per tal que es donin aquestes relacions socials i l'aprenentatge sigui una construcció conjunta entre infants, cal que l'espai promogui diferents zones o moments de reunió i de treball conjunt. Depenent, doncs, de l'organització de l'aula, les relacions socials i afectives seran diferents, condicionant així l'aprenentatge conjunt. Per tant, si aprenem amb i dels altres, cal que l'espai posi les condicions necessàries perquè aquest tipus d'aprenentatge social es pugui dur a terme. (Pujolàs Maset, 2008).

Complementant les taules d'observació, s'han realitzat també algunes fotografies amb la finalitat de complementar les dades obtingudes en les taules d'observació i per exposar, de forma visual, com és aquest espai diàfan i el funcionament amb els infants dia a dia. Així doncs, igual que la taula, les fotografies es distribueixen en 2 blocs:

- **Bloc de fotografies 1:** Fotografies de l'espai i la seva organització.
- **Bloc de fotografies 2:** Fotografies que mostren accions d'aprenentatge i el rol de la docent.

Tot i que els blocs de fotografies són els mateixos que els blocs de les taules, he agrupat el bloc d'aprenentatge (Bloc 2) amb el bloc del rol de la docent (Bloc 3), ja que algunes fotografies mostren els dos ítems a la vegada, i per aquest motiu són analitzades conjuntament. A sota de cada fotografia es fa una breu explicació de l'espai que és o de l'acció que s'està realitzant. ²

Cal esmentar que les fotografies han estat realitzades amb el consentiment de l'escola i les famílies dels infants, encara que els seus rostres apareixen pixelats per respectar als drets d'imatge dels menors tal com han demanat les famílies.

L'observació s'ha dut a terme en tres períodes diferents durant els mesos de febrer i març, els quals he dividit en setmanes:

---

² Vegeu documentació fotogràfica a l'annex 2

- *Setmana 1 (del 15 al 19 de febrer)*: Al llarg d'aquesta setmana s'ha realitzat una observació de l'espai més en profunditat, passant per cada espai de joc i observant el material, l'organització, el tipus de joc i habilitats que desenvolupen els infants en cada un d'ells. També s'ha observat l'espai general de l'aula, la seva distribució i el rol de les docents.
- *Setmana 2 (del 22 al 26 de febrer)*: Aquesta setmana l'he dedicada a fer una revisió de la primera observació i a mirar els resultats obtinguts segons els ítems proposats per analitzar, i anar complementant la taula segons les informacions que havia obtingut prèviament.
- *Setmana 3 (del 01 al 05 de març)*: La tercera setmana l'he dedicat a fer una segona observació en profunditat per afegir la informació que faltava a la taula, bé fos per contrastar o ampliar les dades.

Entrevistes:

A part de l'observació de l'espai, també s'han realitzat dues entrevistes a les dues tutores d'aula. Considero que, a part d'observar l'espai directament, per tal de donar resposta a l'objectiu sobre el rol de la docent, he considerat important realitzar entrevistes a les tutores per tal de conèixer la seva opinió respecte els espais diàfans i quin és, segons elles, el seu rol en aquest tipus d'espai.

L'entrevista ha estat presencial, tenint una durada de 1.30 h per la *Mestra 1* i 30 minuts per la *Mestra 2*. Prèviament, es va contactar amb les dues docents a través del contacte directe, ja que eren les dues tutores d'aula de l'escola on he cursat les pràctiques, i aquest fet va facilitar el contacte amb elles. Abans de l'entrevista, van ser informades sobre el TFG, se'ls va demanar el seu permís i se'ls va explicar el tema de què tractava per tal de facilitar-los l'entrevista. Per respecte a la seva intimitat, el nom de les docents és anònim, i es diferencien les dues amb el pseudònim *Mestra 1* i *Mestra 2*.

Finalment, es va realitzar l'entrevista, la qual va ser enregistrada en àudio i posteriorment transcrita. Cal esmentar, també, que aquesta ha estat una entrevista semi-estructurada, ja que les preguntes eren un guió de la informació que es volia recollir, però he estat oberta a altres possibles preguntes o informacions que han sorgit mentre transcorria.

L'entrevista, doncs, consta d'una breu part en què s'introdueixen un parell de dades sobre la docent (anys que porta treballant a l'escola i escoles amb espais diàfans on ha treballat), set preguntes referents al tema d'aquest treball i finalment, la taula d'anàlisi utilitzada per l'observació. La finalitat que les docents emplenin aquesta taula és per

poder obtenir dades de l'espai des del seu punt de vista i com a docent de l'escola que passen gran part del seu dia a dia en aquest espai que volem analitzar. D'aquesta forma, les dades d'aquestes taules emplenades per les dues docents ens han facilitat informació complementària a les dades obtingudes per la taula d'anàlisi inicial.³

5.2 Anàlisi de dades

Una vegada obtingudes les dades recollides a partir de les dues tècniques, primer s'han exposat els resultats seguint l'ordre dels tres blocs i els ítems que es mostren a la taula de categories⁴, exposant per cada un d'ells, els resultats obtinguts de les taules d'observació, al documentació fotogràfica i les entrevistes.

Una vegada exposats els resultats, per tal d'analitzar-los s'ha triangulat la informació dels resultats amb la informació del marc teòric. S'han relacionat els aspectes dels diferents ítems i també les diferents fonts d'informació (taules d'observació, fotografies i entrevistes) en forma de relat, lligant-ho també amb els autors del marc teòric, i desenvolupant una anàlisi on els diferents aspectes apareixen interrelacionats i es complementen entre ells. També s'han contemplat aquells temes que no tenia previstos i que han sorgit de forma inesperada, aportant informació rellevant per l'estudi.

5.3 Cronograma

A continuació es mostra un cronograma amb l'ordre de les tasques de Treball de Final de Grau realitzades des del mes de setembre fins al mes de juny, acompanyat d'una breu descripció dels diferents períodes dedicats al treball autònom de la recerca.

TASCA	SETEMBRE	OCTUBRE	NOVEMBRE	DESEMBRE	GENER	FEBRER	MARÇ	ABRIL	MAIG	JUNY
1a ENTREGA (21 setembre)	■									
Tutoria tasca 1 (1 octubre)		■								
Seminari marc teòric (7 octubre)		■								
Desenvolupament marc teòric*		■	■	■	■					
Seminari referenciar TFG (14 octubre)		■								
Seminari metodologies i disseny investigació (5 novembre)			■							
2a ENTREGA (30 novembre)				■						

³ Vegeu entrevistes a l'annex 3

⁴ Vegeu annex 4

6. RESULTATS

Després de realitzar l'observació de l'espai i les entrevistes a les docents, s'han obtingut diferents resultats, els quals s'han classificat en els tres blocs de categories i en els seus subapartats.

BLOC 1: Estructura i organització de l'espai

Il·luminació:

De les taules d'observacions (annex 1) s'ha pogut extreure que l'espai té una bona il·luminació natural gràcies a les seves grans finestres que donen a l'exterior i també una bona il·luminació artificial. Les fotografies (annex 2) també mostren una aula amb molta llum, especialment per les finestres de la part esquerra que donen al pati. I pel que fa a les mestres (annex 3), les dues coincideixen que la il·luminació és bona i regulable, encara que la *Mestra 1* fa esment en que la il·luminació artificial podria ser més regulable per zones, ja que la regulació d'aquesta actualment és per tres línies i no pas individual.

Temperatura i Ventilació:

De l'observació s'ha pogut extreure que tant la temperatura com la ventilació són agradables i fàcils de regular (annex 1). Les docents (annex 3) coincideixen amb la mateixa idea, encara que la *Mestra 2* fa especial esment en la ventilació del lavabo, ja que la finestra no es pot obrir del tot i no permet una correcta ventilació.

Estètica visual:

Segons les taules d'observació (annex 1), i coincidint amb la documentació fotogràfica (annex 2), l'estètica visual és molt natural. Tot l'espai és de fusta i les tonalitats de colors són clares i neutres, construint així una estètica molt agradable. Les docents (annex 3) també coincideixen amb aquesta idea i afegixen que aquesta és molt uniforme (Entrevista *Mestra 1*, annex 3) i dona molt de caliu (Entrevista *Mestra 2*, annex 3). La *Mestra 1* puntualitza que l'harmonia dels elements naturals és l'estètica que volen aconseguir.

Acústica:

A partir de les taules d'observació (annex 1) s'ha pogut comprovar que l'acústica és bona, encara que no és una aula insonoritzada al 100%. Les dues mestres (annex 3) també estan d'acord que l'acústica és bona, ja que afirmen que quan es fa música o s'escolta quelcom amb altaveus, el so no ressona.

BLOC 2: Factors que influeixen en l'aprenentatge significatiu

Zones de joc:

De les taules d'observació (annex 1) he extret que dins l'aula trobem 10 espais de joc delimitats per treballar diferents àmbits d'aprenentatge (espai de creació, espai de masses, espai de natura, obrador de sorra, espai de joc simbòlic, espai de construccions i minims, espai de tasques i assemblea, espai de taula de llum i espai de lectoescriptura). Aquest són espais de lliure circulació on l'infant escull quan anar i on anar. Cada espai proposa el seu material per treballar i ofereix propostes d'experimentació lliure. A part d'aquests espais, també trobem l'entrada on els infants deixen les sabates i jaquetes, i també està el lavabo.

Segons les fotografies (annex 2), trobem diferents espais de joc que pretenen abarcar diferents àmbits d'aprenentatge, des de la part més artística, la científica i d'experimentació, la part de natura, la part sensorial i de manipulació, la part matemàtica i la lingüística.

Pel que fa a les entrevistes (annex 3), La *Mestra 1* també esmenta que els diferents espais de joc de lliure circulació de l'interior de l'aula estan pensats per abarcar diferents àmbits d'aprenentatge. Ella contempla, a més a més de l'espai interior, els espais exteriors del pati, l'espai de psicomotricitat i el bosc, que també els considera espais d'aprenentatge, encara que l'espai motriu suposa una mancança, ja que no poden cobrir aquesta necessitat dins l'espai interior de l'aula i només queda parcialment cobert al pati. La *Mestra 2* també coincideix amb la idea sobre els diferents espais interiors i també esmenta la importància de l'espai exterior del bosc i el pati com a espais d'aprenentatge, i com això fa que l'escola sigui molt més oberta.

Mobiliari i material:

Segons les taules d'observació (annex 1), el mobiliari i els materials que s'utilitzen són poques taules i cadires de fusta (entre altres com catifes i estanteries), tot està disposat a l'altura dels infants i promouen el moviment i l'aprenentatge dinàmic. Els materials de cada espai són específics per la proposta que es vol treballar, i tots són materials naturals, evitant al màxim materials artificials.

A partir de les fotografies he pogut observar que la distribució del material també fomenta que els infants puguin realitzar les tasques i jocs de forma autònoma, ja que el mobiliari està adaptat a la seva mida, i això els facilita que puguin fer les coses per ells mateixos. (Fotografies 1, 5 i 6, annex 2).

Segons la *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3), el mobiliari està adaptat a la mida dels infants, i serveix per delimitar els espais i propostes, a la vegada que el nombre d'infants

que hi poden haver en cada espai. També esmenta la importància del material, i com un material menys estructurat, en alguns caos promou un joc més ampli, i per tant, el material que s'hi posa condiona el tipus de joc que s'hi desenvoluparà. La *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 2*, annex 3) també coincideix amb la idea de la *Mestra 1* que el mobiliari està adaptat als infants, i afegeix que el material és molt real, funcional i natural, i les propostes que s'hi presenten han d'estar molt preparades.

Decoració:

Segons les taules d'observació (annex 1), les parets són llises i sense estímuls visuals per tal de no distreure als infants, i la poca decoració que hi ha és molt puntual i forma part d'alguna exposició o projecte que s'està duent a terme. La documentació fotogràfica també permet observar els pocs estímuls visuals de l'aula, i com la poca decoració concorda amb l'estil de fusta de l'espai, seguint una línia cromàtica molt neutre i natural. (annex 2).

Segons les docents, la *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 2*, annex 3) coincideix amb la idea que hi ha poca decoració per tal de no distreure als infants, i la poca que hi ha és molt lineal, de fusta i molt cromàtica. La *Mestra 1* afegeix que els elements estan posats amb una intenció estètica per crear un ordre visual. "Les parets solen estar nues, i el que hi ha penjat va en funció del moment, com exposicions temporals". (Entrevista *Mestra 1*, annex 3).

Autonomia:

Segons les taules d'observació (annex 1), l'autonomia dels infants es promou mitjançant el rol de la docent i l'organització espaciotemporal. Les tasques i propostes de cada espai promouen que l'infant sigui capaç de pensar i resoldre reptes i situacions de la vida quotidiana. També es promou el ser capaç d'actuar per ells mateixos, podent accedir a tot arreu i sense necessitat que l'adult els acompanyi en el joc o en la seva acció. I per últim, ser capaç de decidir què fer i on anar durant el temps d'espais de lliure circulació.

A partir de la documentació fotogràfica, he pogut observar que aquesta organització lliure de l'espai promou que els infants decideixin on anar i què fer, fomentant l'autonomia i capacitat de prendre decisions. (Fotografia 3, annex 2). Realitzar activitats autònomes també fomenta que els infants aprenguin a pensar, a actuar i a resoldre situacions tots sols (Fotografia 5, annex 2), però l'autonomia també va lligada a l'aprenentatge conjunt, ja que veure que necessites ajuda i saber on són els teus límits forma part del procés de ser autònom. (Fotografia 2, annex 2).

L'autonomia és un objectiu que persegueixen les dues docents. La *Mestra 1* afirma que l'autonomia es fomenta amb la distribució de l'espai i l'acompanyament de l'adult, fent que l'infant pugui pensar per ell mateix i resoldre situacions per si sol. "El fet d'escollir a quin

espai anar i perquè anar-hi provoca que ells decideixin". (Entrevista *Mestra 1*, annex 3). La *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 2*, annex 3) coincideix amb la idea de la *Mestra 1*, encara que afegeix que la importància de conèixer els seus límits també forma part del procés d'autonomia, i que la comunicació amb els infants també és una eina que els ajuda a desenvolupar-se en aquest aspecte.

Relacions socials i afectives:

Com he observat a les taules d'observació (annex 1), l'espai ofereix oportunitats per relacionar-se i compartir moments amb els altres gràcies a la seva organització. Les relacions que estableixen els infants fomenten els aprenentatges directes (quan un o més infants aprenen conjuntament realitzant una mateixa activitat) o indirectes (quan un infant aprèn a través de l'observació dels seus companys), i ajudant-se en diferents situacions. L'assemblea també és un espai de retrobament conjunt en alguns moments del dia.

Segons les fotografies, la distribució dels espais de joc i el mobiliari fomenten un aprenentatge més dinàmic i amb més moviment, i això promou que es donin més relacions socials i que es creï un aprenentatge conjunt on els infants aprenen amb i dels altres, tot compartint moments, situacions i jocs. (Fotografies 1, 2, 3 i 4, annex 2).

Pel que fa a les entrevistes (annex 3), la *Mestra 1* afirma que l'obertura i lliure circulació dels espais afavoreix que es donin oportunitats de relacionar-se i d'aprendre conjuntament, ja sigui de manera directa o indirecta. També esmenta la importància dels espais conjunts de l'assemblea com un moment de retrobament. La *Mestra 2* també coincideix amb la idea que els espais oberts fan que floreixin oportunitats de relacionar-se, i per tant, oportunitats d'aprenentatge i creant vincles entre ells. També comenten, les dues, la importància del grup internivell. "Per mi, el grup internivell dona molta riquesa, perquè tot aquest aprenentatge que es fa per mimetisme, per contagi, enriqueix molt amb les idees de diferents edats". (Entrevista *Mestra 1*, annex 3). "Hi ha diferents edats, els grans poden ajudar els petits, i senten aquesta responsabilitat que els empodera. I a la vegada, als petits els empodera el fet de tirar endavant i aprendre dels grans". (Entrevista *Mestra 2*, annex 3).

Contempla interessos i necessitats:

Segons les taules d'observació (annex 1), els interessos i necessitats dels infants es tenen en compte en tot moment i són recollits, per les docents, en forma de proposta o repte a investigar. Es deixa, també, molt temps lliure perquè ells decideixin què volen fer en cada moment segons els seus interessos. L'espai és obert, flexible i sense parets, i això fa que sigui fàcil de modificar segons les necessitats o interessos del moment.

A partir de la documentació fotogràfica, he pogut observar que l'organització lliure de l'espai

també fomenta que els infants es guiïn pels seus interessos i necessitats del moment a l'hora de decidir a quin espai anar, ja que hi ha diferents propostes que abarquen diferents àmbits d'aprenentatge i diferents interessos dels infants. (Fotografia 3, annex 2).

La *Mestra 1* afirma que la lliure circulació i obertura de l'espai fa que l'infant es guiï, en tot moment, pels seus interessos (que les docents també recullen i presenten com una proposta). “També hi ha una reflexió del que és important com a mestres i el nostre interès per aquell espai o proposta. Què és important i necessari, i si no està responent es valora el perquè”. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3). La *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 2*, annex 3) també esmenta que els interessos i necessitats dels infants es tenen en compte en tot moment.

Flexibilitat i funcionalitat:

Segons les taules d'observació (annex 1), l'espai és ampli, obert i flexible, i això fa que sigui fàcil d'adaptar sempre que l'activitat ho requereixi. Les fotografies també mostren un espai obert i fàcil d'adaptar segons les necessitats i interessos del moment, podent modificar els mobles de lloc i adaptant l'espai a les característiques que es vulguin i les propostes que es volen plantejar (annex 2).

Les mestres (annex 3) també afirmen que l'espai és flexible i funcional. “L'espai s'adapta a les demandes, interessos i activitats, i és necessari que l'espai ofereixi aquesta flexibilitat i funcionalitat per tal de ser modificat segons convingui”. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3). “Quan veiem quelcom a canviar o modificar perquè no funciona o no motiva, es fa, i s'adapta a les necessitats i activitats del moment. L'espai permet que es donin canvis i sigui fàcil d'adaptar”. (Entrevista *Mestra 2*, annex 3).

Obert al món que l'envolta:

Segons les taules d'observació, l'espai està pensat per treballar i desenvolupar diferents coneixements, aprenentatges i habilitats lligades al món que els envolta. L'aula està vinculada al món exterior a partir d'experiències i/o materials que els relacionen (annex 1).

En la documentació fotogràfica es pot observar com les activitats i propostes que hi ha dins l'aula estan vinculades amb aprenentatges del món exterior, des d'activitats més rutinàries i d'hàbits fins a aprenentatges sobre escriptura, lectura o coneixement del món a partir de propostes reals i contextualitzades (annex 2).

Les dues mestres coincideixen amb la idea que l'aula està connectada amb el món exterior en tot moment. “Incorporem el que porten els infants de casa, troballes del bosc o projectes exteriors. Es té en compte el món exterior, portant aquest a l'aula per aprendre a partir de la realitat i d'un context”. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3). La *Mestra 2* també afirma que

s'incorpora tot el que passa al voltant i tot va lligat a la vida actual dels infants (Entrevista *Mestra 2*, annex 3).

Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia:

De les taules d'observacions (annex 1) he pogut veure que l'espai és un lloc viu on s'està en constant creació i moviment. És un espai amb personalitat pròpia perquè s'incorporen els interessos i les creacions/investigacions dels infants, i l'espai va cobrant vida amb totes les accions que s'hi desenvolupen. Segons les fotografies, també podem veure que els infants estan en constant creació i activitat, fent que l'espai cobri vida i aportin la seva personalitat pròpia (annex 2).

La *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3) afirma que hi ha canvis constants en l'espai, els materials i les propostes, i no és un espai estàtic que està sempre igual. Té personalitat pròpia perquè s'incorporen coses que van passant i que produeixen els infants. La *Mestra 2* coincideix amb la idea que és un espai en constant moviment i producció. "És un lloc viu que té una personalitat pròpia, sobretot destacant el fet que sigui una escola rural". (Entrevista *Mestra 2*, annex 3).

BLOC 3: Rol de la docent

Acompanyament dels infants:

Segons les taules d'observació, el rol de la docent es basa en l'acompanyament de l'infant, un acompanyament respectuós i que fomenta l'autonomia dels nens i nenes. L'actitud de la docent és una actitud no directiva i d'observació, d'intervenir quan sigui necessari però sense interferir (annex 1).

Segons les fotografies, podem observar que la docent acompanya els infants en el seu aprenentatge des d'una actitud propera, respectuosa i d'observadora, sense interferir en l'activitat de l'infant, i en el cas que ho faci, és per formular preguntes o reptes que afavoreixen l'aprenentatge i posar paraules a l'acció que fa l'infant, tot adquirint una actitud comunicativa. (Fotografia 7, annex 2).

Segons les entrevistes (annex 3), la *Mestra 1* defineix el seu paper com a acompanyant del joc dels infants.

Es tracta d'interferir el mínim possible en el seu joc, i intervenir de forma directa quan hi ha una intenció per afavorir un creixement d'una activitat o espai, o quan hi ha una demanda, com és el cas de l'acompanyament d'un conflicte. També cal deixar marge de temps per afavorir l'autonomia i el "tu pots", i acompanyar el procés d'aprenentatge. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3).

La *Mestra 2* també esmenta la importància de l'observació i afegeix veure quina és la demanda que ells necessiten. “Cal molta parla i vocabulari, comunicar-nos des de l'empatia i el respecte, respectant els ritmes d'aprenentatge, les necessitats de cadascú i el procés d'aprenentatge autònom”. (Entrevista *Mestra 2*, annex 3).

Acompanyament de l'espai:

Segons les taules d'observació (annex 1), també s'ha observat l'acompanyament de l'espai, ja que al ser un espai obert i de lliure circulació, és necessari que la docent també tingui en compte les propostes i cuidi l'organització que fa de l'espai en cada moment. Per aquest motiu, les docents observen i reflexionen periòdicament sobre el funcionament de l'espai, les propostes que més agraden i les que no criden tant l'atenció dels infants, i fan una modificació per tal de promoure els interessos i les necessitats dels infants, així com l'aprenentatge de diferents àmbits.

Segons les fotografies, es pot observar com les docents gestionen l'espai i les propostes per tal de veure el seu funcionament i repensar allò que no funciona. Tal com es mostra en la Fotografia 8 (annex 2), les docents també tenen en compte l'autonomia dels infants com a factor a organitzar a l'espai, promovent que les tasques i propostes es puguin utilitzar sense que la mestra estigui present en tot moment, i per tant, es busca aquesta organització de l'espai pensant des de la mirada dels nens i nenes i com fomentar els seus aprenentatges i la seva autonomia.

Segons les entrevistes (annex 3), la *Mestra 1* considera que el seu paper és definir els diferents espais i propostes.

Es tracta de decidir quins espais estan oberts o tancats, acompanyar els infants al llarg de la seva activitat i fer un recull per analitzar, posteriorment, la informació i reflexionar sobre el que funciona i el que no, i a reorganitzar-los millor per tal que convidin als infants a anar-hi. Parlaria del nostre paper com un paper no directiu, però no passiu, ja que considero que si jo estic passiva no estic donant presència, i quan acompanyes un infant o un espai has d'estar present i amb molta atenció. (...) En alguns moments també fem activitats més dirigides, com l'assemblea, tallers, música i moments de psicomotricitat. Però valoro positivament, ja que els dona una pauta als infants per estructurar-se. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3).

La *Mestra 2* també comparteix la idea del paper d'observadora. “Primer observem, i quan veiem que un infant necessita ajuda, ofereixes diferents opcions perquè pugui escollir a quin espai anar”. (Entrevista *Mestra 2*, annex 3).

7. ANÀLISI I DISCUSSIÓ

En aquest apartat s'analitzen els resultats obtinguts de les observacions, les fotografies i les entrevistes amb les docents. Per fer-ho, s'ha triangulat la informació dels resultats amb les dades del marc teòric, tot establint connexions entre els diferents elements en comú i també relacionant els tres blocs de contingut entre ells.

Partint de la pregunta inicial sobre com els espais diàfans influeixen en l'aprenentatge significatiu dels infants, el primer aspecte que hem de tenir en compte segons els resultats obtinguts de les taules d'observació (annex 1), les fotografies (annex 2) i les entrevistes (annex 3) és l'organització i distribució de l'espai. L'espai de l'escola que he observat es defineix com un espai ampli, obert, sense parets que divideixen, amb finestres grans que permeten deixar entrar la llum natural, i també un espai flexible. Seguint aquestes dades, d'acord amb Lavin (1974), aquestes característiques coincideixen amb la definició d'espais diàfans, ja que aquests són espais oberts que ofereixen mobilitat i flexibilitat d'organització. A més a més, també són espais molt lluminosos, cosa que coincideix força amb la definició de l'espai observat, encara que per la seva situació i orientació, la il·luminació prové més d'una part de l'edifici que de l'altre.

Seguint les idees de George (1975) i Kattilakoski (2019), aquests espais donen lloc a sales més amples i flexibles, que s'adapten als interessos i necessitats dels infants. Segons les taules d'observació (annex 1) i les fotografies (annex 2), he pogut observar que la distribució del mobiliari de l'aula afavoreix aquesta amplitud i flexibilitat que permet modificar l'espai sempre que sigui necessari. Els mobles estan disposats de tal forma que creen diferents espais de lliure circulació que, segons les docents (Entrevista *Mestra 1* i *Mestra 2*, annex 3), intenten abarcar diferents àmbits d'aprenentatge (espai de creació, espai de natura i experimentació, espai de manipulació sensorial, espai de joc simbòlic, espai de construccions i minims, espai d'assemblea i tasques, espai de llum i espai de lectura) (Fotografies, annex 2). A la vegada, aquesta distribució fomenta el moviment i la fluctuació dels nens i nenes en diferents zones de joc, causant com a conseqüència un retrobament entre iguals.

Segons les entrevistes (annex 3), els espais de lliure circulació fomenten la capacitat de decisió dels infants i el fet que es guïïn, en tot moment, pels seus interessos. Cada zona de joc està pensada per desenvolupar un aprenentatge concret sobre un àmbit, de forma que el material i les propostes que es presenten estan pensades i tenen una finalitat. Això concorda amb un dels requisits que proposa Ausubel (1983), qui esmenta que els materials han de ser significatius. Tal com he pogut veure a partir de les taules d'observació (annex 1), les fotografies (annex 2) i les entrevistes de les dues docents (annex 3), els materials que hi ha a l'espai són reals, naturals i són escollits amb una intenció clara. A més a més,

les docents (Entrevista *Mestra 1* i *Mestra 2*, annex 3) inclouen dins l'aula materials i altres aspectes del món exterior, com troballes del bosc, idees i aportacions sorgides d'una sortida i materials o propostes que puguin portar els infants de casa. Per tant, no només es treballa amb el que hi ha dins l'escola, sinó que s'incorporen molts materials i propostes del món exterior, de forma que, recollint la idea de Casalrrey (2000) i Lledóy Cano (1994) i d'acord amb un dels ítems que s'ha observat a la taula d'observació (annex 1), l'escola és una escola oberta al món que l'envolta, i es vincula amb ell a partir de materials i propostes introduïdes a partir de diferents mitjans. Això mostra, doncs, com els aprenentatges que es desenvolupen dins l'aula van lligats a l'entorn proper dels infants, i per tant, tal com comenta la *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3), els infants aprenen des d'un context i des d'una realitat propera.

Recuperant la idea que els infants es guien pels seus interessos, he pogut observar mitjançant les taules d'observació (annex 1) i les fotografies (annex 2) que, durant el temps de lliure circulació en els espais, els infants decideixen allà on anar i què fer en cada espai. Ausubel (1983) esmenta dos requisits més, a part dels materials, que afavoreixen l'aprenentatge significatiu, i és que el significat ha d'anar relacionat amb els coneixements previs dels infants, i els nens i nenes han de tenir predisposició i ganes d'aprendre. Aprendre a partir dels coneixements previs significa, seguint l'autor, aprendre a partir de quelcom que ja saps, i per tant, de quelcom que t'interessa o en algun moment t'ha creat interès. Llavors, aprendre a partir del que ja saps provoca més interès per seguir aprenent, i com a conseqüència, l'interès per alguna cosa promou que els infants tinguin més ganes d'aprendre. Així doncs, el fet que cada infant pugui decidir on anar, amb qui anar i què fer en cada moment dona peu que tingui més interès per l'activitat que està realitzant, i per tant, s'impliqui més en el seu procés. A diferència de les activitats dirigides, doncs, l'infant és lliure de decidir que és el que vol fer, i tal com diu la *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 2*, annex 3), en els espais de lliure circulació, cadascú porta el seu ritme d'aprenentatge. La *Mestra 1*, però, també esmenta que en alguns moments, hi ha infants que decideixin sempre anar al mateix espai. Segons ella, en aquests casos és important intervenir per tal d'oferir l'infant altres propostes diferents, i per tant, el rol de la docent en aquesta situació, i en general en aquests tipus d'espais, és regular els espais i marcar unes pautes de quins espais estan oberts i quins tancats. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3).

Els interessos i necessitats dels infants també són recollits per les docents i presentats, posteriorment, com a proposta o joc. (Entrevista *Mestra 1* i *Mestra 2*, annex 3). Lligant-ho amb les idees d'Ausubel (1983), si els interessos dels infants s'introdueixen dins l'aula en forma de proposta d'aprenentatge, aquest fet pot desenvolupar una major predisposició per aprendre sobre quelcom que t'interessa, i possiblement sobre quelcom que ja coneixies i vols conèixer més. Tal com he comentat anteriorment, els infants es mouen pels seus

interessos en tot moment (Fotografia 3, annex 2), i per tant, si els seus interessos són contemplats en els diferents espais de joc, això fa que els nens i nenes tinguin ganes d'aprendre. La *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3), però, esmenta que, encara que gran part del dia es dona peu que els infants decideixin lliurement, també hi ha alguns moments on l'estructura horària i les activitats són més dirigides, com el moment de l'assemblea o els tallers. Segons la *Mestra 1*, però, les activitats dirigides i l'horari més marcat també són una ajuda pels infants, ja que els ajuda a organitzar-se temporalment al llarg del dia, fomentat les rutines.

Segons les entrevistes (annex 3), tenir en compte els interessos i necessitats dels infants per després incorporar-los a l'aula forma part del rol de les mestres. Una de les seves tasques és veure què els interessa als infants i quines necessitats tenen segons la seva etapa evolutiva, per després crear jocs i propostes en diferents àmbits que cobreixin aquestes demandes. A més a més, tal com esmenta la *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3), no només es contemplen els interessos i necessitats dels infants, sinó també les seves pròpies, reflexionant sobre que és important i necessari incorporar a l'aula segons les docents, i valorant el funcionament de les propostes. Tant la *Mestra 1* com la *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 1* i *Mestra 2*, annex 3), afirmen que la incorporació de noves propostes no suposa cap problema gràcies a la flexibilitat i funcionalitat de l'espai, ja que aquest permet adaptar-se a les diferents situacions i necessitats que es plategin. Lligat a aquest aspecte i segons Casalrrey (2000) i Lledóy Cano (1994), es pot definir aquest espai com un espai viu i amb personalitat pròpia, que va canviant amb el temps i amb les demandes o interessos dels infants, i per tant, s'adapta a les persones que hi habiten.

Decidir en quin espai anar i què fer-hi no només va lligat als interessos i necessitats dels infants, sinó també a la capacitat de ser autònom. Tal com he observat a les taules d'observació (annex 1), les fotografies (annex 2) i les entrevistes (annex 3), l'autonomia és un factor que es té en compte, i segons les docents (Entrevista *Mestra 1* i *Mestra 2*, annex 3), una finalitat que es persegueix en tot moment. Seguint les idees de Scott (2015), una de les habilitats que es vol afavorir en el segle XXI és l'autonomia, el fet que els infants puguin actuar, pensar, resoldre situacions i prendre decisions per si sols, i que l'espai diàfan pot fomentar en gran part. Segons les Fotografies 1, 2, 5 i 6 (annex 2), es pot observar que, en primer lloc, el mobiliari ofereix les condicions perquè els infants siguin autònoms, ja que els mobles estan a l'altura dels infants, i per tant poden arribar a tot arreu ells sols. En segon lloc, els materials i propostes d'aprenentatge també estan pensades perquè les desenvolupin ells mateixos, sent capaços de pensar, actuar i resoldre situacions de la vida quotidiana per ells sols i sense necessitat que l'adult estigui present en tot moment. Segons Kamii (1970), aprendre des de l'autonomia, per un mateix, és el que dona sentit i significat a l'aprenentatge, i per tant, l'actitud de les mestres influeix en aquest procés d'aprenentatge

autònom. És per això que, en aquests tipus d'espais, les docents ja no són el centre d'aprenentatge, sinó que és l'infant qui esdevé el subjecte actiu, capaç d'afrontar situacions de forma autònoma. (George, 1975). Tal com explica la *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3) algunes propostes requereixen d'un joc més específic, i en alguns casos, la docent pot intervenir en el joc quan sigui necessari, bé sigui perquè és una proposta que necessita ser presentada anteriorment, com és el cas de les tasques explicades a l'entrevista (Entrevista *Mestra 1*, annex 3), perquè els infants en fan un mal ús, o perquè es tracta d'una activitat dirigida.

En les fotografies (annex 2), concretament la Fotografia 2, es pot observar que l'autonomia va relacionada, també, amb l'aprenentatge conjunt, ja que també forma part del procés autònom adonar-se dels teus límits i saber demanar ajuda. Seguint a Pujolàs Maset (2008), aprenem amb i dels altres, de forma que l'aprenentatge també es fa en conjunt. L'organització de l'espai de lliure circulació afavoreix el retrobament i moments per compartir, que segons Kattilakoki (2019), és important que ofereixi. Tal com es mostra en les observacions (annex 1), fotografies (Fotografies 1, 2, 3 i 4, annex 2) i entrevistes (annex 3), el fet que els infants puguin moure's lliurement fa que es puguin retrobar en diferents zones de joc i compartir moments d'aprenentatge. Aprendre amb els altres i dels altres és també una manera de desenvolupar actituds i valors com el respecte o el companyerisme, que esmenta Scott (2015). Aprendre a viure en societat és un aprenentatge molt valuós, que no fa referència a cap contingut, però que és vital aprendre'l per aprendre a conviure amb els altres des d'una actitud respectuosa i cooperativa. Tal com he pogut observar, i segons la *Mestra 1*, també hi ha l'espai d'assemblea, que és un espai de retrobament conjunt i de compartir experiències. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3).

Recuperant el rol de la docent esmentat anteriorment, segons he observat a les taules d'observació (annex 1), les fotografies (Fotografia 7 i 8, annex 2) i les entrevistes (annex 3), el rol de les mestres en els espais diàfans és el d'observar i acompanyar, per una banda els infants, i per altra banda els espais. Tal com esment George (1975), la reorganització dels espais educatius comporta el canvi de rol de les mestres, ja que el seu paper directiu i de portador de coneixements no encaixa en aquest tipus d'espais. Segons les mestres (Entrevista *Mestra 1* i *Mestra 2*, annex 3), el seu paper és, per una banda, acompanyar l'infant en el seu procés d'aprenentatge autònom, des de l'observació de les seves activitats (cosa que després donarà peu a l'avaluació d'aquests) i des d'una mirada respectuosa. (Alterator i Deed, 2013). Fent esment en el que comenta la *Mestra 1*, la posició d'observació no significa que tinguin un paper passiu, sinó que el paper és molt actiu, ja que han d'estar al cas dels moviments i actuacions dels infants. El que no és, és un paper directiu, ja que la mestra no dirigeix l'activitat dels nens i nenes, a no ser que sigui necessari. (Entrevista *Mestra 1*, annex 3). La Fotografia 7 (annex 2), mostra com l'actitud de la docent consisteix

en intervenir sense interferir. Aquest paper consisteix en acompanyar a l'infant en el seu procés d'aprenentatge però sense interferir en aquest. En el cas de la fotografia, la mestra intervé en aquest procés mitjançant preguntes que afavoreixin el procés d'aprenentatge, però sense que interfereixin en el seu joc lliure i autònom. Així doncs, segons diu la *Mestra 2*, el rol en aquest tipus d'espai és el d'observar i acompanyar l'infant en el seu aprenentatge des d'una mirada respectuosa. (Entrevista *Mestra 2*, annex 3).

Per altra banda, la docent també han de fer un acompanyament de l'espai, aspecte que no havia contemplat en el marc teòric i que ha sorgit després de la recollida de dades. Segons la informació extreta de les taules d'observació (annex 1), les fotografies (annex 2) i les entrevistes (annex 3), no només s'ha d'acompanyar als infants en el seu procés d'aprenentatge, sinó que també s'ha d'acompanyar a l'espai per tal que aquest ofereixi propostes que fomentin l'aprenentatge dels nens i nenes. La *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3) afirma que l'espai requereix una observació constant del seu funcionament amb els infants i una posterior reflexió sobre què funciona i que cal millorar. La seva tasca, coincidint amb la *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 2*, annex 3), és la de definir els diferents espais i propostes, incorporant les necessitats i els interessos dels infants i adaptant l'espai per tal que aquest ofereixi oportunitats educatives significatives. Tal com es mostra en la Fotografia 8 (annex 2), l'acompanyament de l'espai també té en compte l'autonomia dels infants. Relacionant la fotografia amb el que comenta la *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3), la seva intenció és que els infants també puguin gestionar, de forma autònoma, les activitats que fan i els espais on van a partir d'instruments que preparen les mestres. D'aquesta forma, els infants prenen consciència dels espais que més utilitzen i del que fan a cada un d'ells, a la vegada que a les docents els és útil per veure com estan funcionant els espais i com millorar-los.

També s'han observat aspectes més tècnics de l'espai, com és la ventilació, la temperatura, l'acústica, la decoració i l'estètica visual, els quals no s'han contemplat en profunditat en el marc teòric, però que l'autora Abril (2014) esmenta i que s'ha agafat com a referència per construir les taules d'observació. En aquest sentit, doncs, podem lligar aquests ítems de l'espai a la idea que comenten Casalrrey (2000) i Lledóy Cano (1994) sobre l'espai acollidor i com aquest condiciona l'aprenentatge significatiu. Si tenim en compte que els aspectes tècnics observats condicionen l'espai, fent que aquest sigui més o menys acollidor, també influiran en el nostre benestar dins de l'espai, i com a conseqüència, en el nostre procés d'aprenentatge. Segons les taules d'observació (annex 1), la temperatura i la ventilació són agradables i regulables a les necessitats. L'acústica és bona i el so no ressona quan es fa música o s'endollen altaveus. I l'estètica visual i la decoració segons les fotografies (annex 2) són agradables, amb pocs estímuls visuals i seguint una línia cromàtica de colors neutres i naturals, que segons esmenta la *Mestra 2* (Entrevista *Mestra 2*, annex 3), dona molt de

caliu i benestar. Així doncs, podem concloure que l'espai és agradable pels sentits i beneficia l'aprenentatge a través d'estímul que ens provoquen benestar dins l'espai.

Després de fer aquesta anàlisi, puc dir que l'espai diàfan analitzat és un espai obert, lluminós i flexible, que s'organitza a partir d'espais de lliure circulació on, cada un, abarca un àmbit diferent de l'aprenentatge. Són espais que, per la seva organització i distribució, fomenten el retrobament entre iguals i l'aprenentatge conjunt, així com també la capacitat autònoma de pensar, actuar i decidir per si mateixos gràcies a la facilitat d'adaptació en funció dels interessos i necessitats dels infants. Aquests també són contemplats en l'espai i per les docents, les quals fan un acompanyament dels infants en el seu aprenentatge, i també un acompanyament dels espais per tal que aquest ofereixin oportunitats educatives. Tal com s'ha analitzat, l'espai diàfan del centre està obert al món i vinculat a la realitat propera dels infants, cosa que fa que els nens i nenes aprenguin des d'un context real. A més a més, és un espai viu i amb personalitat pròpia, ja que s'adapta a les persones que hi habiten i està en canvi constant. Per últim, els aspectes tècnics de l'espai com la il·luminació, la ventilació, la temperatura, l'acústica i l'estètica visual formen una harmonia i benestar que ajuden, als infants, a sentir-se aollits i a voler estar en aquest espai, de forma que el conjunt de tots aquests elements ben organitzats crea una atmosfera de benestar que convida a estar-hi i a investigar.

Per últim, i com a conclusió d'aquest apartat, recupero la idea de la introducció sobre l'espai com a educador. Trueba (1994) parla de l'espai com font de riquesa i com a eina per fomentar els aprenentatges. Tot el que hi ha al nostre entorn ens condiciona i ens influeix d'una manera o altra, i per tant, és important aprofitar aquests ambients tan rics per afavorir els aprenentatges dels alumnes. La *Mestra 1* (Entrevista *Mestra 1*, annex 3) comenta a l'entrevista que, per ella, tots els espais són educatius. Tots els espais eduquen i promouen l'aprenentatge. Llavors està la nostra intenció com a docents de promoure un tipus d'aprenentatge concret, i per tant, de modificar l'espai segons els nostres objectius. La tria i modificació de l'espai que fa la mestra influeix, i a la vegada, tal com diu Trueba (1994), reflecteix la filosofia educativa del centre.

8. CONCLUSIONS

Aquest treball va iniciar-se amb la pregunta sobre com els espais diàfans influeixen en l'aprenentatge dels infants. Per donar resposta a aquesta pregunta, s'ha fet un estudi en una escola rural de Bages per observar i analitzar aquest tipus d'espai a partir de diferents tècniques de recollida de dades: taules d'observació, documentació fotogràfica i entrevistes a les docents. Les diferents tècniques pretenien donar resposta als objectius específics plantejats inicialment. Així doncs:

- **Definir el concepte d'espais diàfans i identificar-ne les característiques.** A partir de les tres tècniques de recollida de dades, s'ha pogut definir l'espai diàfan com aquell espai obert, ampli, flexible i lluminós, sense parets que el divideixin, que permet adaptar-se a diferents situacions i/o necessitats, promou la dinàmica, les relacions socials i l'autonomia, entre altres aspectes.
- **Observar i estudiar com s'organitza un espai diàfan conceptual, espacial i pedagògicament en un cas d'escola real i avaluar els factors d'aquest espai que influeixen en l'aprenentatge significatiu dels infants.** L'espai diàfan de l'escola estudiada s'organitza a partir d'espais de lliure circulació que abarquen diferents àmbits de l'aprenentatge, l'organització dels quals afavoreix les relacions socials, l'autonomia, contempen les necessitats i interessos dels infants, promouen la mobilitat i és agradable als sentits. La bona gestió de tots aquests aspectes influeixen de forma positiva en l'aprenentatge dels infants.
- **Observar i estudiar el rol de la docent en els espais diàfans amb la finalitat d'analitzar com actua la docent en aquest tipus d'espai i de quina manera el seu rol influeix en l'aprenentatge dels infants.** El rol de la docent es basa en l'acompanyament, per una banda dels infants des d'una actitud d'observadora, respectuosa i d'intervenir sense interferir. Per l'altra banda, té el rol d'acompanyament de l'espai, reflexionant sobre el funcionament d'aquest i modificant les propostes i jocs per tal d'oferir un espai ric en aprenentatges.

Així doncs, s'ha aconseguit donar resposta als objectius proposats i a la hipòtesi inicial, i com a conseqüència, a la pregunta plantejada *Com influeixen els espais diàfans en l'aprenentatge dels infants?*, obtenint com a resposta que l'organització dels espais diàfans, així com la distribució de materials, propostes i el rol de la docent, influeixen en el procés d'aprenentatge a partir de factors clau com l'autonomia, les relacions socials afectives, els interessos i necessitats dels infants, els materials i mobiliari, la connexió amb el món, la dinàmica de l'espai i l'actitud de la docent.

Pel que fa a les febleses, he d'esmentar que el procés d'investigació d'aquest treball no ha estat fàcil. En el plantejament dels instruments de recollida de dades van sorgir moltes inseguretats i qüestions que em van fer modificar les taules d'observació un parell de vegades. És possible que, si es repensessin les taules d'observació o es dedicés més temps a l'observació, es podrien recollir encara més dades que aportessin més informació a la investigació. Tot i això, considero que el temps dedicat i les tres tècniques de recollida de dades que he realitzat m'han aportat informació suficient per poder-la analitzar i poder donar resposta als objectius i la pregunta inicial. També ha estat un punt feble la poca recerca actual que he trobat sobre els espais diàfans, ja que moltes de les referències del marc teòric pertanyen al segle passat, i hi ha pocs referents actuals.

Com a punt fort del treball destaco, en primer lloc, el fet d'haver pogut donar resposta als objectius plantejats inicialment i a la pregunta d'investigació. En segon lloc, un aspecte que considero una fortalesa són els aspectes que han sorgit al llarg de l'estudi de cas i que no havia contemplat. A l'hora d'observar i de parlar amb les docents, han sorgit alguns temes, com l'acompanyament de l'espai o els espais educatius, que jo no havia contemplat en el marc teòric ni en les tècniques de recollida de dades, i considero que aquestes troballes no previstes han enriquit més la investigació. També ha sigut una fortalesa la documentació fotogràfica, que al principi no havia contemplat i que va sorgir durant el procés d'observació. Considero que aquesta font m'ha aportat molta informació complementària a les taules d'observació i entrevistes, ampliant molt més les dades obtingudes.

Considero important aquest treball i la pregunta a la qual s'ha donat resposta per tal d'aportar una nova visió dels espais sorgits de la necessitat de canviar el concepte d'aprenentatge que s'ha repensat al segle XXI. Seguint els referents del marc teòric, la forma com es concep l'educació a canviat, i com a conseqüència també han de canviar els espais, amb la finalitat de donar resposta a les demandes i característiques de la societat del nou segle. Aquesta recerca, doncs, mostra els beneficis que ofereix aquest espai en el procés d'aprenentatge dels infants, així com també algunes de les dificultats per gestionar-los, ja que al ser un espai més obert i flexible, la metodologia a emparar i el rol de la docent són aspectes que també han de canviar en aquest tipus d'organització espacial.

La investigació d'aquest treball conclou, doncs, donant resposta als objectius i a la pregunta plantejada. Tot i això, la recerca podria continuar, estudiant altres centres educatius de la comarca i establint comparacions entre ells, observants diferències i similituds. Com he dit anteriorment, també es poden modificar les taules d'observacions, contemplant altres metodologies i altres ítems que aportin més dades a la recerca. Així doncs, aquí finalitza la meva recerca sobre els espais diàfans, una recerca que pot seguir oberta a la investigació.

9. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Abril, O. (2014). *Propuesta de análisis del espacio pedagógico en Educación Infantil*. (Treball de Fi de Grau, Universitat Internacional de la Rioja).

<https://reunir.unir.net/bitstream/handle/123456789/2285/Abril-Equ%C3%ADa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Alterator, S., & Deed, C. (2013). Teacher adaptation to open learning spaces. *Issues in Educational Research*. 23 (3), 315-330. IIER. <https://www.iier.org.au/iier23/alterator.html>

Ausubel, D. (1983). Teoría del aprendizaje significativo. *Fascículos de CEIF*. 1, 1-10. Academia.

https://www.academia.edu/11982374/TEOR%C3%8DA_DEL_APRENDIZJE_SIGNIFICATIVO

Castanyer, G. (2018, octubre 27). Una escola a mida. *Article diari AraCriatures*. Recuperat 20 novembre 2020, de https://criatures.ara.cat/escola/arquitectura-adaptada-a-necessitats-pedagogiques_0_2114188573.html

Chrobak, R. (2017). El aprendizaje significativo para fomentar el pensamiento crítico. *Archivos de Ciencias de la Educación*. 11, (12), 1-13. Memoria Académica. http://www.memoria.fahce.unlp.edu.ar/art_revistas/pr.8292/pr.8292.pdf

Escola BetàniaPatmos (2020). *Nuestra escuela*. Escola BetàniaPatmos. <http://www.betania-patmos.org/es/la-escuela/instalaciones-m.html>

Escola dels Encants (2020). *Projecte Educatiu*. Escola dels Encants. <https://www.escoladelsencants.cat/una-escola-viva>

Generalitat de Catalunya (2016). *Currículum I orientacions educació infantil segon cicle*. *On s'aprèn? Els escenaris d'aprenentatge*. Pàg. 55-63.

George, P. (1975). Ten Years of Open Space Schools; A Review of the Research. *Research Bulletin*. 9 (3), 1-90. ERIC. <https://eric.ed.gov/?id=ED110431>

Kamii, C. (1970). *La autonomía como finalidad de la educación. Implicaciones de la teoría de Piaget*. UNICEF. <https://www.institutomerani.edu.co/cuidarium/pdf/autonomia-como-finalidad-de-laeducacion.pdf>

Kattilakoski, R. (2019). A school's operating culture in open learning spaces – An ethnographic study on moving to a new school building. *Tarbiya, Revista De Investigación E Innovación Educativa*, (47), 87 - 92. UAM Ediciones. <http://doi.org/10.15366/tarbiya2019.47.006>

Laorden, C. & Pérez, C. (2002). El espacio como elemento facilitador del aprendizaje: una experiencia en la formación inicial del profesorado. *Pulso*, 25, 133-146. E-Buah. <https://ebuah.uah.es/dspace/handle/10017/5112>

Maset, P. P. (2008). Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut. *Revista Catalana d'Educació Especial i Atenció a la Diversitat*. 12 (1) 21-37. <https://www.raco.cat/index.php/Suports/article/view/120854>

Lavin, R. J. (1974). *Open Concept Education*. Merrimack Education Center, Chelmsford, MA. <https://eric.ed.gov/?id=ED100381>

Rodríguez Fuentes, A. y Rodríguez Fuentes, L. (2016). Algoritmo de evaluación del potencial educativo de los espacios arquitectónicos en centros de formación profesional. *Revista de Educación de la Universidad de Granada*, 23 133-148. <http://www.reugra.es/index.php/reugra/article/view/42>

Rosan Bosch (2020). *Proyectos*. Rosan Bosch Studio. <https://rosanbosch.com/en/project/vitra-school-telefonplan#>

Scott, C. L. (2015). Investigación Y Prospectiva En Educación. El Futuro Del Aprendizaje 2 ¿Qué Tipo De Aprendizaje Se Necesita En El Siglo XXI? *Investigación y Prospectiva en Educación, UNESCO*. (14), 1-19. Repositorio Ministerio de Educación de Perú. <http://repositorio.minedu.gob.pe/handle/123456789/4661>

Trueba, B. (1994). El ambiente también educa. *Revista In-fan-cia educar de 0 a 6 años*, 24, 9-12.

10. ANNEXOS

10.1 Annex 1: Taules d'observació

A continuació es mostren les tres taules d'observació amb les dades obtingudes cada setmana.

➤ *Setmana 1 (del 15 al 19 de febrer):*

ESPAI DE LACOMUNITAT DE PETITS (3 - 6 ANYS)		DESCRIPCIÓ DE L'OBSERVACIÓ
BLOC 1: Estructura i organització de l'espai	Mida de l'aula	70 m ²
	Il·luminació	<p>Finestres i portes corredores grans a les dues bandes de l'edifici que deixen entrar la llum natural, i també donen accés a l'espai exterior per un dels costats (pati). La part esquerra és una zona menys il·luminada.</p> <p>Llum artificial bona i adequada. Disposa de tres fileres independents que permeten regular la llum en diferents zones de l'espai, i també una llum independent per la zona de l'assemblea.</p>
	Temperatura	Temperatura agradable i de fàcil regulació. La fusta de les parets i el terra facilita un clima càlid.
	Ventilació	Es fa a través de les finestres i portes corredores, i és funcional i regulable.
	Estètica Visual	Material fet amb fusta. Colors clars i neutres. Visualment agradable i tranquil.
	Acústica	Les parets estan recobertes de fusta que aïllen força el soroll, de forma que l'aula té una bona insonorització, encara que no al 100%.
BLOC 2: Factors que influeixen en l'aprenen-tatge	Diferents zones de joc	En total hi ha 10 espais de joc dins l'aula: Espai de creació, espai de masses, obrador, espai de natura, espai de joc simbòlic, espai de construccions, espai de minims, espai de tasques i assemblea, espai de taula de llum (en procés de construcció d'un espai de llum) i espai de lectoescriptura.

significatiu		Cada espai/proposta té el seu material per treballar, i està delimitada. A part, tenim també l'entrada on els infants deixen les jaquetes i sabates, i també el lavabo.		
	Mobiliari i materials	El mobiliari que s'utilitza són taules, cadires, catifes, estanteries, etc. Tot el material està disposat a terra, l'alçada dels infants. Els materials que hi trobem són gairebé tots naturals, evitant al màxim materials artificials com el plàstic.		
	Decoració	Les parets són llises i sense estímuls visuals que fomentin la distracció.		
	Autonomia	Ser capaç de pensar		
		Ser capaç d'actuar		
		Ser capaç de prendre decisions	Els infants poden anar a la proposta que volen segons el que els ve més de gust la gran part del temps, i això promou que puguin escollir què fer en cada moment.	
		A través de quins mitjans es promou l'autonomia		
Relacions socials i afectives	L'espai ofereix oportunitats de relacionar-se	L'espai i la disposició del mobiliari permet que els infants es relacionin entre ells, ja que permet el moviment en diferents espais en funció dels interessos de cada infant La zona de l'assemblea és un espai de retrobament conjunt on els nens i nenes poden compartir experiències o aspectes del seu dia a dia. El soroll de tots els infants es barreja a la sala, però no interfereix, ja que cadascú està concentrat en la seva tasca.		

		Relacions afavoreixen l'aprenentatge	Les relacions que estableixen els infants són relacions que ajuden al desenvolupament de l'aprenentatge, ja que els nens i nenes aprenen entre ells, tot ajudant-se en diferents situacions.
		Contempla interessos i necessitats	Hi ha diferents propostes que pretenen satisfer les seves necessitats i que van lligades al seu nivell evolutiu i als seus interessos. L'infant és lliure de decidir què vol fer i a quin espai vol anar segons els seus interessos del moment.
		Flexibilitat i funcionalitat	Espai ampli, obert i flexible. La sala és oberta, sense parets. Els espais d'aprenentatge estan delimitats pel mobiliari. Això fa que l'espai sigui fàcil de modificar sempre que l'activitat ho requereixi.
		Ha d'estar obert al món que l'envolta	
		Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia	
BLOC 3: Rol de la docent		Acompanyament dels infants	Les docents tenen un paper d'observadores de l'activitat dels infants i els acompanyen sempre que ho necessiten, però no intervé si aquests no ho demanen o la situació no ho requereix.
		Acompanyament de l'espai	Les docents tenen cura de l'espai i cuiden cada detall per tal que aquests sigui un espai agradable i on els infants es sentin a gust.

➤ *Setmana 2 (del 22 al 26 de febrer):*

ESPAI DE LA COMUNITAT DE PETITS (3 - 6 ANYS)		DESCRIPCIÓ DE L'OBSERVACIÓ
BLOC 1: Estructura i organització de l'espai	Mida de l'aula	
	Il·luminació	
	Temperatura	A l'entrada trobem una doble porta d'accés a l'interior, de forma que això facilita aïllar el fred i mantenir el clima càlid dins l'aula.
	Ventilació	
	Estètica Visual	
	Acústica	
BLOC 2: Factors que influeixen en l'aprenentatge significatiu	Diferents zones de joc	
	Mobiliari i materials	Hi ha poques cadires per seure, la qual cosa promou que els infants estiguin en constant moviment i l'aprenentatge sigui dinàmic. Les poques cadires amb taules estan pensades perquè aquella activitat ho requereix, com per exemple escriure. Els materials de cada zona són molt diversos i específics de cada proposta, de forma que tot el material està pensat per una activitat concreta, encara que en alguns casos poden ser menys específics per tal de fomentar l'experimentació o imaginació.
	Decoració	Podem trobar decoracions puntuals en alguns espais, bé siguin perquè estan lligades a algun projecte actual o perquè formi part

		d'una exposició del que han fet els infants. Però aquestes són temporals i minimalistes.
Autonomia	Ser capaç de pensar	Les propostes i activitats promouen la reflexió, la formulació d'hipòtesis i el pensament crític per tal que els infants puguin donar respostes i solucions per ells mateixos.
	Ser capaç d'actuar	L'espai promou que els infants puguin actuar per ells mateixos, accedint fàcilment a tot arreu, i també podent fer el que ells volen dins de les normes de comunitat. Cada infant té molt clares les seves habilitats i capacitats l'hora d'actuar, sabent què és el que és capaç de fer i el que no.
	Ser capaç de prendre decisions	
	A través de quins mitjans es promou l'autonomia	L'espai és un mitjà que promou l'autonomia, ja que està totalment adaptat a les necessitats i mida dels infants, i això fa que puguin moure's per l'espai ells sols. Les docents són un altre mitjà que ajuda que les actituds dels infants siguin autònomes, deixant-los fer i pensar per si sols sense interferir.
Relacions socials i afectives	L'espai ofereix oportunitats de relacionar-se	Tots els espais ofereixen oportunitats de relacionar-se amb els altres i realitzar activitats conjuntes.
	Relacions afavoreixen l'aprenentatge	El moment de l'assemblea és un moment de retrobament de tot el grup i de conversa on els infants comparteixen experiències, coneixements o activitats realitzades. L'aprenentatge pot ser directe o indirecte. Directe quan dos o més infants estan aprenent conjuntament quan realitzen una mateixa activitat i comparteixen aprenentatges. I indirecte quan un infant observa l'acció de l'altra per aprendre-ho a

		fer.
	Contempla interessos i necessitats	Les docents tenen en compte els interessos i necessitats dels infants, i recullen les seves idees i els que els motiva per tal d'incorporar-ho com a proposta dins l'aula. A més a més, realitzen canvis trimestrals de l'espai per reorganitzar les propostes i zones de joc, incorporant els interessos que han manifestat els infants.
	Flexibilitat i funcionalitat	
	Ha d'estar obert al món que l'envolta	Cada proposta/espai està pensada per treballar o desenvolupar diferents coneixements i aprenentatges, així com diferents capacitats i habilitats lligades al món que els envolta. El món exterior entra dins l'aula, ja sigui a través de materials que porten els infants o de possibles preguntes o reptes que es plantegen a partir d'una realitat viscuda, i que després es desenvolupen en un projecte o repte d'investigació.
	Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia	
BLOC 3: Rol de la docent	Acompanyament dels infants	En el moment que s'alça massa el to de veu, la mestra s'encarrega de modular-lo i recordar als infants de parlar baixet. La docent interfereix el mínim possible en el joc dels infants, i té un paper no directiu, de forma que els deixa actuar i observa el seu comportament i el seu joc, la qual cosa també afavoreix al desenvolupament de l'autonomia. També actua des del respecte, respectant els ritmes d'aprenentatge de cada infant i el seu procés evolutiu.
	Acompanyament de l'espai	Les docents observen el funcionament de l'espai i reflexionen sobre la seva organització, modificant allò que consideren necessari canviar o incorporar per tal de fomentar l'aprenentatge dels nens i nenes.

➤ Setmana 3 (del 01 al 05 de març):

ESPAI DE LACOMUNITAT DE PETITS (3 - 6 ANYS)		DESCRIPCIÓ DE L'OBSERVACIÓ	
BLOC 1: Estructura i organització de l'espai	Mida de l'aula		
	Il·luminació		
	Temperatura		
	Ventilació		
	Estètica Visual		
	Acústica		
BLOC 2: Factors que influeixen en l'aprenen-tatge significatiu	Diferents zones de joc	Les propostes són obertes i permeten l'experimentació i la investigació lliure, sempre dins de l'activitat que marca cada espai.	
	Mobiliari i materials		
	Decoració		
	Autonomia	Ser capaç de pensar	
Ser capaç d'actuar		L'espai convida a actuar, a jugar-hi i a experimentar sense que la docent hagi d'explicar el funcionament o ser-hi present tot el temps.	

			L'espai ofereix la possibilitat que els infants siguin autònoms quan juguen.
		Ser capaç de prendre decisions	
		A través de quins mitjans es promou l'autonomia	L'horari també és un mitjà que fomenta l'autonomia, ja que la major part del temps la tenen lliure perquè els infants decideixin què volen fer i on volen anar. Per tant, aquest temps de lliure elecció fa que siguin capaços de prendre decisions per si sols.
	Relacions socials i afectives	L'espai ofereix oportunitats de relacionar-se	
		Relacions afavoreixen aprenentatge	
	Contempla interessos i necessitats		
	Flexibilitat i funcionalitat		
	Ha d'estar obert al món que l'envolta		
	Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia	L'espai és un espai viu, ja que els infants estan en constant creació, investigació i moviment. No és un espai estàtic. És un espai amb personalitat pròpia perquè s'incorporen les creacions i els interessos dels infants, i totes les coses que van passant.	
	BLOC 3: Rol de la	Acompanyament dels infants	

docent	Actitud envers l'autonomia	
--------	-------------------------------	--

10.2 Annex 2: Documentació fotogràfica

A continuació es fa una documentació en fotografies que complementa l'observació realitzada en les taules anteriors. Les fotografies estan distribuïdes en tres blocs segons el contingut al qual fan referència. Cal esmentar que el bloc 2 i 3 s'han posat conjuntament, ja que en algunes fotografies, la informació dels dos blocs es complementa entre ella i es pot apreciar en una mateixa fotografia.

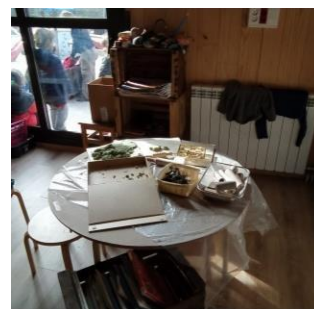
BLOC 1: Estructura i organització de l'espai:

Fotografia general de l'espai de la Comunitat de Petits

Espai de Creació

Espai de Masses

Espai de Natura

Obrador

Espai de Joc Simbòlic

Espai de Construccions

Espai de Minions

Espai de Tasques i Assemblea

Espai Taula de Llum

Espai d'escriptura

(pendent construcció d'un espai de llum)

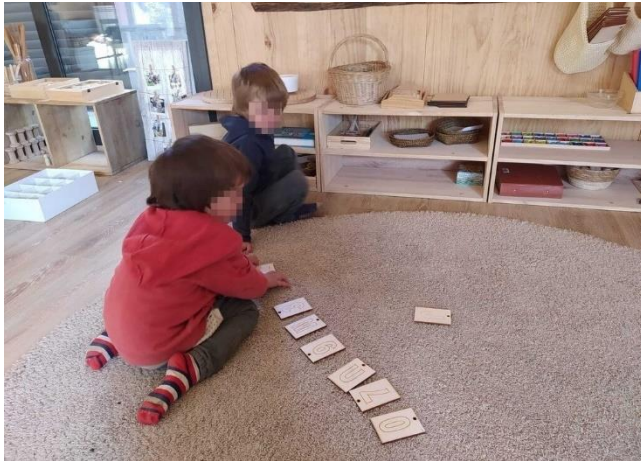
En les fotografies anteriors es pot apreciar els aspectes d'organització espacial de l'aula. Podem apreciar la quantitat de llum natural que entra a l'espai, estètica visual que segueix la línia dels colors de fusta i càlids. Podem veure que gairebé tots els mobles

també són de fusta, i aquest delimiten les diferents zones de joc. Cada zona de joc té el seu propi material per desenvolupar una activitat concreta d'aquell espai. Els materials, doncs, són materials molt naturals, majoritàriament de fusta, seguint l'estètica cromàtica de l'espai, i amb pocs materials artificials de plàstic.

BLOCS 2 i 3: Factors que influeixen en l'aprenentatge significatiu i rol de la docent:

Fotografia 1: AUTONOMIA I APRENTATGE CONJUNT

En aquesta fotografia, els dos infants estan realitzant la tasca de posar la data. Per fer-ho, disposen d'unes peces de fusta on hi ha les lletres, i han d'anar construint el dia que és.

Aquests dos infants estan fent un treball autònom, ja que la mestra no intervé en l'activitat, i estan pensant i actuant per ells mateixos. Per una banda, pensant

com s'escriu el dia d'avui i quines lletres necessito. I per altra banda, estan realitzant l'activitat ells sols, sense necessitat que l'adult estigui present per poder resoldre el repte.

A més a més, també estan establint un aprenentatge conjunt, ja que entre ells s'ajuden a trobar la lletra que necessiten tots dos. És un repte conjunt, i per tant, l'aprenentatge és conjunt també, i directe, ja que aprenen un de l'altre i s'ajuden al llarg del procés.

Fotografia 2: AJUDAR-SE I APRENDRE DELS ALTRES

En aquesta fotografia, els dos infants estan tallant una llimona per la meitat. Aquesta fotografia forma part d'un taller que estaven realitzant, i en un moment donat, la nena no podia tallar la llimona per la meitat ella sola. Llavors, el nen el costat va oferir-se a ajudar-la i a ensenyar-li com ho feia ell. Agafant el gabinet entre els dos, van aconseguir tallar la llimona. La nena va aprendre, gràcies al seu company, com podria tallar el fruit més

fàcilment, i per tant, va adquirir un aprenentatge sorgit d'una relació entre iguals. És el cas d'un aprenentatge directe, ja que la nena està aprenent mentre l'altre infant li explica i l'ajuda a realitzar l'acció. També podríem lligar-ho al concepte d'autonomia i ser capaç d'actuar, ja que la nena té clar el seu límit que no pot tallar la llimona ella sola, però en

canvi, amb una mica d'ajuda ho aconsegueix. Podem veure que l'autonomia no és només saber fer les coses per si sol, sinó també saber fins a on som capaços de fer i veure quan necessitem ajuda. En aquest cas, però, és positiu que l'ajuda la rebí d'un company i no de la mestra, que en aquesta situació estava observant com els dos infants resolien el problema per si sols.

Fotografia 3: TROBAR-SE I COMPARTIR

En les dues fotografies podem veure diferents infants compartint un moment de joc a l'espai de creació. En la fotografia de la dreta podem veure dos infants que estan construint una creació conjunta, on cada un ha aportat una part i idees diferents al "castell pirata" que estaven construint. A la fotografia de l'esquerra es poden observar diferents infants en el mateix espai realitzant creacions diferents, però tot i això tenen la mirada fixa en els projectes dels altres companys, agafant idees del que fan els altres i també compartint idees i opinions. En els dos casos apareixen relacions socials afectives facilitades, en gran part, per l'espai, ja que aquest permet que els nens i nenes es trobin i comparteixin moments conjunts. I a la vegada, trobem com les relacions afavoreixen l'aprenentatge, ja que els infants s'observen entre ells, comparteixen opinions i idees, i construeixen aprenentatges, ja sigui de forma directa o indirecta, mitjançant l'observació del que fan els altres.

També podem lligar aquestes fotografies als interessos i necessitats dels infants. Podem veure que els infants van allà on els interessa i realitzen l'activitat que ells volen, segons les motivacions que tinguin en cada moment. Per tant, no és cap activitat imposada, sinó que ells/es han decidit on anar i què fer en cada espai.

Fotografia 4: APRENTATGE NO DIRECTE

En aquesta fotografia trobem dos infants escrivint. La nena de l'esquerra està escrivint el nom del nen de la dreta, i mentre, aquest està observant les lletres que posa i com fa el procés d'escriptura. La nena de l'esquerra té 5 anys, i el nen de la dreta en té 3, tot just comença a escriure, però en aquest cas està aprenent escriure encara que no estigui escrivint directament. Mitjançant

l'observació també està aprenent, aprenent les diferents lletres, la direccionalitat, l'ordre, etc.

Fotografia 5: SER CAPAÇ DE RESOLDRE SITUACIONS I REPTES

En aquestes fotografies podem observar dos infants realitzant una tasca de rodolins. A la fotografia de la dreta, la nena està relacionant l'objecte amb la seva parella que fa rima. A la fotografia de l'esquerra, l'infant està fent el mateix però sense suport visual, amb paraules. En les dues situacions, els dos infants estan aprenent a resoldre una situació per ells sols. Els dos estan actuant i pensant de forma autònoma per trobar una solució al repte plantejat. Mitjançant la formulació d'hipòtesis, el raonament i la comprovació, aconsegueixen resoldre el joc. En aquesta situació, també, la docent restava a la vora, fent d'observadora de l'activitat els infants, però sense intervenir, a no ser que els infants ho demanessin. D'aquesta manera, està fomentant l'autonomia i la capacitat de resoldre reptes per si sols, de pensar i actuar de forma autònoma.

Fotografia 6: AUTONOMIA EN ELS HÀBITS I RUTINES DIÀRIES

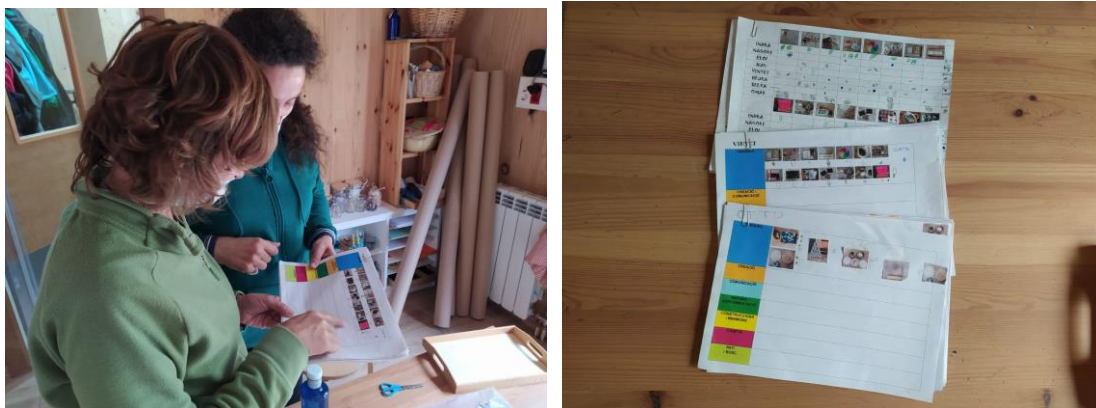
En aquest cas, podem observar el concepte d'autonomia, però no enfocada en els continguts, sinó en les capacitats i habilitats dels infants. Considerem autonomia, també, al fet de realitzar activitats quotidianes de la vida diària, com rentar-te les mans, vestir-te o, com es veu en les fotografies, calçar-se sol. Són activitats que no treballen, directament, cap contingut matemàtic, científic, lingüístic, etc., però que és vital aprendre-ho per conviure en el món. En les dues fotografies veiem que els dos infants estan aprenent a posar-se les sabates i mitjons per ells sols, ja que a l'aula han d'entrar sense, i per sortir al pati o al bosc se les han de tornar a posar. Això fa, doncs, que aquest procés d'aprenentatge es vagi assolint amb el temps mitjançant la pràctica diària. Al principi és possible que demanin més ajuda a l'adult, però de mica en mica, es va consolidant aquest aprenentatge fins al punt de poder fer-ho tot sol, i per tant, aprendre un hàbit tan simple i necessari com posar-te les sabates.

Fotografia 7: INTERVENIR SENSE INTERFERIR

En aquesta fotografia podem observar la mestra acompanyant l'acció d'un infant de 3 anys. L'infant està fent pre-escriptura, tot relacionant lletres i estampant-les al paper, i la docent l'observa al costat, tot acompanyant-lo quan l'infant ho necessita o quan es comunica amb ella per explicar-li el que està fent. En cap moment, la mestra interfereix en l'acció de l'infant, però sí que intervé en alguns moments per fer preguntes com “Quina lletra és aquesta?” “Com sona?”. Són intervencions amb la finalitat d'afavorir l'aprenentatge i que posen paraules a l'acció que fa l'infant, i per tant l'ajuden en la seva acció però sense que la intervenció interfereixi en el seu joc lliure i autònom.

Fotografia 8: *TENIR CURA DE L'ESPAI*

En aquestes fotografies podem observar la planificació d'una part de l'espai que estan gestionant les docents. Es tracta de l'espai de les tasques autònomes, inspirades en el model Montessori, i en la fotografia de la dreta es pot veure com les docents estan organitzant aquest espai a través d'unes fitxes d'observació que han pensat. En la fotografia de la dreta observem diferents models de fitxes que han anat fent al llarg d'aquest curs, i la finalitat de les fitxes és que els infants, de forma autònoma, marquin cada dia les tasques que han fet, amb l'objectiu que, posteriorment, les mestres puguin observar quines són les tasques que s'utilitzen més, quines menys, amb més o menys freqüència, i fer així una millora d'aquest espai.

D'aquesta manera, podem observar dos aspectes. Per una banda, l'acompanyament de l'espai que fan les docents, i per altra banda, veiem tècniques que pretenen fomentar l'autonomia dels nens i nenes. Aquestes fitxes d'observació permeten que els infants marquin cada dia les tasques que han fet, fent-los responsables de la seva activitat i conscients del que fan. Per tant, és una manera, per les docents, de veure el funcionament de l'espai, i pels infants, de fomentar els hàbits d'autonomia, responsabilitat i consciència de l'espai i activitat que fan.

10.3 Annex 3: Entrevistes

Per tal de conèixer les opinions de les dues tutores de la Comunitat de Petits, s'han realitzat unes entrevistes relacionades amb els espais diàfans amb la finalitat de conèixer el seu rol dins l'aula. A més a més, se'ls ha donat una taula d'observació com les anteriors per tal que analitzin elles, des del seu punt de vista, l'espai diàfan de l'escola i en facin una valoració.

➤ **Entrevista mestra 1:**

Dona

Anys d'experiència a l'escola: 2 (aquest és el segon)

Escoles treballades amb espais diàfans: 2 (inclosa aquesta)

**1. Al llarg de la teva carrera professional, coneixies el concepte d'espais diàfans?
Què en saps?**

Amb aquesta nomenclatura que tu li has dit no. Espais oberts, espais de lliure circulació, etc. Però amb aquesta etiqueta d'espais diàfans és la primera vegada.

Evidentment, quan vaig acabar la carrera fa ja 34 anys, això ni existia, i menys on jo vaig fer la formació, que era a León. Quan vaig acabar la carrera vaig venir a Barcelona perquè Catalunya era un referent en els moviments de renovació pedagògica. Llavors, el primer contacte que vaig tenir amb els espais oberts o de lliure circulació va ser a unes jornades pedagògiques que vaig anar a una escola, quan ja em vaig treure les oposicions. Llavors faria uns 16 o 17 anys que vaig conèixer aquest concepte d'espai, en una escola que és un referent a Catalunya dins de les pedagogies actives. I el concepte que es tenia en aquell moment dels espais oberts ha sigut diferent de quan hi he treballat, ja que han evolucionat. En aquell moment eren espais més definits com ara això [referint-se al material de l'espai de joc simbòlic], materials molt definits pel concepte, no desestructurats o de diferents usos. Les llaunes són les llaunes, la caseta és la caseta, el lletet és el lletet, etc. Si que hi havia una part sensorial incorporada, com pasta o arròs en gavetes, però era tot al voltant del joc simbòlic i tot molt estructurat i definit. I quan vaig entrar a treballar a la primera escola amb espais oberts vaig trobar que el concepte d'aquest espai era molt diferent. Eren espais multifactorials, similars als d'aquesta escola, on convivia diferents tipus d'espai dins d'un mateix, però amb poca estructura i poca definició del material. Per exemple, a l'espai de sorra de 3 anys, podien jugar a fer menjars, però no hi havia plats, sinó que hi havia cloïsses de diferents mides, cocos, elements naturals, de diferents formes, mides, etc. I amb això creaven el joc simbòlic els nens, però no perquè era un objecte simbòlic de per si.

Llavors, jo vaig poder observar que quan el material no és tan estructurat, en el mateix sorral on hi havia tots aquests materials, uns feien joc simbòlic, altres feien experimentació, i eren diferents tipus de jocs que es duïen a terme a la vegada. Era un espai que donava peu a un joc més ampli. I potser, a l'hora d'aprofitar l'espai, tens dues funcions amb un mateix material. Aquesta és la part positiva. Clar, la part de simbòlic més definida i estructurada que tenim nosaltres [referint-se a l'escola actual], el creixement del joc que fan ha de venir més pel canvi de materials que fem les mestres, en el sentit que el joc va més

l·ligat al material que hi ha, i per tant, si a l'espai de cuineta només hi ha la cuineta i els bebès, el joc és sempre el mateix: cuinar, fem un pícnic, fem de papes, mames i nens. Llavors el joc no ha crescut més, ja que el material és un tipus de material que pels infants té una funció molt concreta i específica.

2. Creus que les característiques que suposa un espai diàfan pot influir en l'aprenentatge dels infants? De quina manera?

Jo crec que sí, primer, en el nostre cas concret perquè tenim barreja d'edats en un mateix espai. Llavors això dona molta riquesa, i en canvi, hi ha altres escoles que, tot i funcionar per espais oberts, els grups no són internivell. Per mi això dona molta riquesa, perquè tot aquest aprenentatge que es fa per mimetisme, per contagi, doncs enriqueix molt amb les idees de diferents edats. Es nota molt en els petits com imiten les elaboracions més profundes dels grans, i els grans quan són amb els petits doncs també es deixen ser petits a vegades, i en alguns moments, de manera espontània, els que són més grans fan un paper de cuidar o d'ensenyar, de responsables. Llavors això dona riquesa.

Llavors, el fet que els espais siguin oberts i de lliure circulació afecta en què els infants es mouen per interessos propis en tot moment. A vegades els interessos són per l'activitat que fan i altres pels amics o companyies. Igualment hi ha una riquesa d'aprenentatge. També ens hem trobat que el fet de poder anar on volen i quan volen, hem observat que hi havia nens que estaven molt tancats en un espai concret i no gaudien de la resta. Per exemple, hi ha alguns infants que van a l'espai de creacions i es queden allà fent creacions de paper i cartó, o alguns infants que estan a l'espai simbòlic fent joc de famílies i no feien res més. Llavors, quan ho vam observar i parlant amb la companya de nivell, vam decidir de fer, a moments, tancament d'espais, sobretot aquests espais on els infants es quedaven molt atrapats, perquè així aquests infants poguessin gaudir d'altres espais de l'aula. I efectivament, hem vist que això ha funcionat molt bé, sobretot per aquests nens que no sortien d'un espai, els ha obert altres possibilitats que no hi anaven. I també, espais que estaven desaprofitats o una mica morts a nivell d'ús, han agafat força gràcies a què hi ha més moviment i dinàmica.

3. En la teva feina com a mestra, havies estat mai en una escola que s'organitzés a partir d'espais diàfans? En el cas de ser així, com era aquesta escola?

Sí. Aquella escola s'assembla a l'organització d'aquesta, ja que també s'organitzen per comunitats: Comunitat de Petits, Mitjans i Grans. Allà, però, cada comunitat és com una escola independent degut al nombre d'infants que hi ha. Evidentment hi ha unes directrius comunes i es fan alguns claustres de totes les comunitats a principi de curs i a

final, però la resta de temps, cada comunitat funciona de manera independent.

Aleshores, hi havia dues aules per cada nivell, i jo era la mestra de referència d'un grup. A l'hora d'organitzar-nos, havíem de fer alguns espais oberts i altres tancats, ja que si no no podíem abastar-los tot a l'hora. Majoritàriament, cada mestra estava en el seu espai de referència observant els microespais que hi havia, exceptuant alguns espais que eren comuns per a tothom, com per exemple, l'espai d'art o el pati, que eren espais separats. Aquí [referint-se a l'escola actual] és diferent, perquè tenim l'espai de referència, que és l'espai interior, però totes les propostes, a excepció de les motrius, són aquí dins, i l'espai exterior que està obert a l'hora. Però jo no estic assignada a un espai concret. Quan som dues mestres ens repartim segons el que estem acompanyant en el moment. No tenim un espai fix per ser-hi. I a mi això m'agrada, perquè així puc tenir un seguiment més directe dels nens, és tot més acotat, i si algun dia he acompanyat més a infants en les activitats interiors i no he pogut observar que fan a fora, doncs potser m'interessa que fan a fora, i tenir una visió més directa, podent acompanyar a un grupet o un nen en concret en tot el territori.

4. Com a tutora, com organitzes i gestiones l'espai de l'aula per tal d'aconseguir un major benefici en l'aprenentatge?

Per mi, el primer, i és una cosa que reflexionava fa poc, és: quan posem l'etiqueta "aprenentatge" significa que quan fan joc simbòlic no estan aprenent? Hi ha aprenentatge a tot arreu. Aleshores, el que si que hem considerat a l'hora de definir els microespais de l'interior és que poguéssim abarcar tots els llenguatges o intel·ligències emocionals, àmbits d'aprenentatge possibles. L'única cosa que no podem incloure en l'interior i que ens queda parcialment coberta a l'exterior és la part motriu. També tenim l'espai de psicomotricitat, però aquesta és en uns moments concrets i en un horari concret, no podem anar de manera lliure, ja que l'espai on realitzem la psicomotricitat està fora de l'escola.

5. Quin consideres que és el teu paper com a mestre en aquest tipus d'espais?

El nostre paper és definir els microespais, materials i propostes que hi ha, si són propostes amb materials totalment oberts o si hi ha també provocacions o invitacions. També decidir en quins moments es tanquen espais o queden oberts, l'acompanyament dels infants quan fan una activitat, sigui del tipus que sigui, anar fent recull del que fan, de manera escrita o amb fotos/vídeos, organitzar després aquesta informació i analitzar-la amb la companya, cosa que dona peu a reflexionar sobre el que funciona i el que no, i a reorganitzar o com acompanyar millor un nen o un espai.

També tenim una part dels espais que té una estructura diferent, que són les tasques de treball autònom, inspirades en la metodologia Montessori, i aleshores, en aquestes tasques

si que hi ha una part voluntària que poden utilitzar el material quan volen, però també hi ha una part fixa en l'estructura horària, que actualment són dos dies a la setmana, dos matins. I van de manera establerta els infants de 4 i 5 anys, i els de 3 sis volen.

Llavors, parlaria del nostre paper com un paper no directiu, però no passiu, ja que considero que si jo estic passiva no estic donant presència. Quan estàs acompanyant un espai o uns infants has d'estar molt present, amb molta atenció. Encara que no estiguis dient res, la teva presència i la teva mirada és activa i està donant força al joc i l'espai que mires, i això es nota. Per exemple, al principi, l'espai de construccions, tot i haver-li donat un espai més gran i materials nous, no tibava, i a la que nosaltres ens vam fer presenta allà, fent provocacions, seient físicament i començant a posar molt acompanyament als infants que anaven apropant-se, aquest espai ha crescut, i ara no té res a veure. Ara és un espai i un material que es busca, pràcticament cada dia, quan al començament van estar un mes que no hi anaven. Llavors no cal fer activitats dirigides de construccions per motivar-los a anar a aquells espais, sinó que el realment important és la presència i la mirada de l'adult, i fer provocacions i quedar-te allà corporalment. Convidar, interactuar molt al començament quan no acaba de tibar, interactuar més amb els nens, etc., fins que allò ja tiba i et retires i deixes l'espai per ells.

Si que hi ha algun moment que fem activitats dirigides, com per exemple els divendres que fem tallers, o a l'assemblea. Música també és més dirigit, i hi ha moment de psicomotricitat, com el ritual d'entrada i sortida, que són més dirigits. Llavors hi ha moment o activitats en l'estructura horària que són més dirigits, però jo valoro positiu que hi hagi moments més dirigits, a nivell d'estructura horària sobretot, perquè els dona una pauta per poder estructurar-se. Quan són petits, l'estructura ve donada pels adults, i això els dona seguretat i és una cosa previsible. I quan fem activitats estructurades també dona peu per presentar coses a tots a l'hora, perquè hi hagi un intercanvi, una creació de mirada grupal, facilita l'acompanyament, etc. Per exemple, en els tallers, tot i que és un moment de taller no és obligat, ells poden participar o no, i hi ha moment que estan molt engrescats en el seu joc i en aquell moment no els ve de gust començar, i s'incorporen després.

6. Quins són, per tu, els elements o característiques principals que hauria de tenir un espai per ser educatiu?

Què vol dir educatiu? Tornant a lo d'abans, quan és un espai educatiu i quan no? Quan és un espai d'aprenentatge i quan no és un espai d'aprenentatge? Per mi, això ve molt lligat al concepte d'infància que jo tinc com a mestra, i per mi, un infant està aprenent de manera constant en tota l'activitat que fan. I com deia un autor, els nens no juguen per aprendre, però aprenen perquè juguen, i aquesta és la seva activitat, més en l'etapa d'infantil. I a partir d'aquí estan aprenent i tot és educatiu. Una altra cosa és que com a

mestra, com a escola o com a projecte educatiu tinguis una “preocupació” perquè aprenguin. Per mi si que ho és, perquè infantil és un laboratori, un assaig de tot, i pot haver-hi una inquietud del que aprenen de cara quan entren a primària, ja que a primària comencen a haver-hi uns models que es basen més en les competències bàsiques de lectoescriptura i matemàtiques. Si que és veritat, doncs, que nosaltres, en aquest espai de petits tenim materials de lectoescriptura, o de lògica-matemàtica abast, i està present, és una cosa que importa que aprenguin a part de la resta d’aprenentatges.

Però quan per exemple estan endreçant el material de la cuineta a cada pot, ja estan fent classificacions, o si estan jugant a la part sensorial i estan utilitzant cocos amb forats de diferents mides o quantitats, aquí estan fent també un tema de mides, ordenació i quantitats. Quan fan contes o escriuen el nom a les seves creacions ja estan fent escriptura o pre-escriptura. Els espais educatius són tots. Si que és veritat que com a mestra fas una tria d’un material concret amb un motiu, però per mi, tots els materials són educatius, ja que amb tots aprendran. Ara bé, si el que vull és que tinguin aprenentatges concrets, doncs he de tenir molt clar quins materials o propostes he de proposar, i observar si les fan o no les fan. També, a vegades es tracta de provocar una situació amb materials que tenim, com per exemple fer sèries amb materials del bosc. Llavors tot és educatiu, però la tria de material i com tu ho presentes influeix, i també com acompanyes l’espai i quina força li dones amb la teva presència.

7. Com valores l’espai diàfan de la teva escola?

A mi m’agrada, i a més és un espai on tenim molta autonomia per decidir, per provar, per reflexionar,... tenim molta llibertat. I tot això a més a més de la reflexió, de la documentació, del moment de contrastar amb la companya, etc. Per mi és positiu. L’única mancança per mi és poder tenir un espai motriu, cobert o no cobert, però tenir-lo a l’abast, ja que a més a més tenim nens molt motrius, que necessiten molt el moviment, i que dins l’espai interior no poden realitzar.

També afegiria que, en els espais diàfans de la nostra escola inclouria l’espai de bosc, perquè és una de les peculiaritats que tenim, que som escola bosc. En la nostra Comunitat de Petits sortim dos matins, i és una activitat o un espai obert i gens definit. Portem materials de bosc com lopes, pots, llibres de la natura amb informació d’animals i plantes, etc., o materials com cordes o pinces pel seu joc simbòlic. Però el bosc és també un espai diàfan, i per nosaltres compta com un espai més que complementa amb l’espai de l’escola.

ESPAI DE LACOMUNITAT DE PETITS (3 - 6 ANYS)		DESCRIPCIÓ DE L'OBSERVACIÓ
BLOC 1: Estructura i organització de l'espai	Mida de l'aula	70 m2
	Il·luminació	Molta il·luminació natural i fàcil de regular. La il·luminació artificial és abundant, però seria interessant poder regular per zones, perquè ara està en tres línies, i només tenim un punt regulable.
	Temperatura	Bona i regulable, ja sigui amb les finestres o amb la calefacció.
	Ventilació	Bona i flexible.
	Estètica Visual	L'estètica visual és una de les coses que busquem. L'espai és de fusta, molts mobles són de fusta, i dona uniformitat. Els elements de colors són pocs, alguns materials o mobles, punts molt concrets. Harmonia dels elements naturals (colors naturals i elements de la natura).
	Acústica	Bona acústica, quan es fa música o s'escolta amb els altaveus se sent bé i no ressona.
BLOC 2: Factors que influeixen en l'aprenen-tatge significatiu	Diferents zones de joc	<p>A l'espai interior hi ha la zona creativa (materials per dibuix, pintura, creacions amb paper i cartó, masses i modelatge), zona sensorial (obrador de sorra), zona de natura i experimentació (troballes de bosc, provocacions, experiments, projectes d'investigació), zona simbòlica (caseta, bebès, disfresses, perruqueria), zona de construccions (construccions i minimons), tasques autònomes (inspirades en Montessori), catifa de l'assemblea, zona de jocs de taula, zona de comunicació escrita i en procés de construcció d'un espai de llum.</p> <p>També hi ha l'entrada, on desen les sabates, sabatilles, motxilles i jaquetes. També tenim el lavabo i magatzem.</p> <p>A l'espai exterior trobem el pati, bosc i la fàbrica (espai del poble on es fa psicomotricitat).</p> <p>L'espai de menjador està a l'edifici principal.</p>

		Els espais són flexibles i multifuncionals, de lliure moviment, excepte d'alguns moments en què alguns espais estan tancats per tal d'afavorir la rotació de les diferents zones.	
	Mobiliari i materials	Adaptat a la mida i a l'abast dels infants. Mobiliari delimita l'espai de cada proposta i la quantitat dels infants (segons costat de taules o nombre de cadires).	
	Decoració	Elements posats amb intenció estètica i amb intenció de crear l'ambient, o de motivar un ordre i estètica visual. Parets nues, el que tenim va en funció del moment. Solen ser coses expositives, per mostrar el que han fet, però està temporalment, no és fixa.	
	Autonomia	Ser capaç de pensar	Si, amb els materials, la distribució i l'acompanyament de l'adult es busca que l'infant pugui pensar per ell mateix i resoldre els seus dubtes i inquietuds.
		Ser capaç d'actuar	Si, l'espai convida a l'actuació autònoma i per pròpia iniciativa.
		Ser capaç de prendre decisions	Si, ja que el fet de triar on vaig i perquè hi vaig provoca que ells decideixin.
		A través de quins mitjans es promou l'autonomia	L'autonomia l'afavoreix l'espai, l'organització temporal (ja que tenen molts moments de lliure elecció d'on van o volen anar i què volen fer) i el tipus d'acompanyament que fan els adults.
	Relacions socials i afectives	L'espai ofereix oportunitats de relacionar-se	Si, l'espai permet que es doni el joc conjunt i estableixin relacions en un microespai, i a la vegada, els espais conjunts d'assemblea també són moments de relació entre els altres.
		Relacions afavoreixen l'aprenentatge	Si, ja sigui de manera directa o indirecta (ells fan el mateix o comparteixen idees, o ho fan per observació). A vegades també pot ser per invitació de les mestres.
	Contempla interessos i necessitats	La intenció és abarcar interessos i necessitats de diferents àmbits d'aprenentatge o intel·ligències. Respondre als interessos del moment i respondre a les necessitats de cada infant i cada edat. Els interessos que tenen es recullen i es presenten com una proposta o	

		provocació. Reflexió del que és important com a mestres i interès de les mestres per aquell espai o proposta. Què és important i necessari, i si no està responent es valora el perquè.
	Flexibilitat i funcionalitat	Si, ja que s'adapta a les demandes, interessos, activitats, etc., i és necessari que l'espai ofereixi aquesta flexibilitat i funcionalitat per tal de poder ser modificat segons convingui.
	Ha d'estar obert al món que l'envolta	Si, incorporem el que porten ells de casa, troballes del bosc o projectes exteriors. També s'intenta incloure el que passa al voltant, per exemple al bosc i les sortides, i es té en compte el món exterior, portant aquest a l'aula per aprendre a partir de la realitat i d'un context.
	Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia	Si, ja que hi ha canvis constant de l'espai, dels materials i les propostes, no és un espai estàtic que es queda sempre igual. I amb personalitat pròpia s'incorporen les coses que van passant i que produeixen els infants.
BLOC 3: Rol de la docent	Acompanyament dels infants	Interferir el mínim possible en el seu joc, intervenir de forma directa quan hi ha una intenció per afavorir un creixement d'una activitat o espai o quan hi ha una demanda. Acompanyament en els conflictes. Deixar marge de temps per afavorir l'autonomia i deixar fer sense intervenir, sense ser directiu. Afavorir el "tu pots" i acompanyar el procés d'aprenentatge. L'adult pren un paper no directiu i observador, que va lligat a la posterior documentació (escrita i visual) dels infants i avaluació.
	Acompanyament de l'espai	Observació de com funcionen els diferents espais, quins no s'utilitzen, reflexionar per què no els utilitzen, valorar-los, modificar i canviar propostes, fer que l'espai convidi als infants anar-hi. Documentar els espais.

➤ **Entrevista mestra 2:**

Dona

Anys d'experiència a l'escola: 1 (aquest és el primer)

Escoles treballades amb espais diàfans: 2 (inclosa aquesta)

**1. Al llarg de la teva carrera professional, coneixies el concepte d'espais diàfans?
Què en saps?**

No, ha estat quan he començat a treballar a les escoles. Llavors, quan vaig començar a la primera escola els vaig conèixer. El que he sabut dels espais diàfans és que els infants van allà on volen, perquè els motiva o els interessa, cal tenir preparat el material i pensat perquè els nens puguin evolucionar cadascú dins del seu ritme d'aprenentatge. També han de ser espais motivadors, endreçats, a l'alçada dels infants, han de ser materials que tinguin més d'una funcionalitat, etc.

2. Creus que les característiques que suposa un espai diàfan pot influir en l'aprenentatge dels infants? De quina manera?

Jo penso que sí, ja que el nen pot anar a l'espai que li crida l'atenció i cadascú porta el seu ritme d'aprenentatge.

3. En la teva feina com a mestra, havies estat mai en una escola que s'organitzés a partir d'espais diàfans? En el cas de ser així, com era aquesta escola?

Sí, aquesta és la segona. L'altra escola que vaig estar estava distribuïda per diferents espais, cada un en una aula diferent i amb el seu material. Hi havia l'espai de creació, l'espai de farina, l'espai de ciències i experimentació, l'espai Montessori, l'espai de teatre i l'espai de tallers. Allà, en comptes d'espai, però, li deien ambients, i els infants podien decidir a quin volien anar durant una estona concreta.

4. Com a tutora, com organitzes i gestiones l'espai de l'aula per tal d'aconseguir un major benefici en l'aprenentatge?

Sobretot pensant en les curiositats i interessos que tenen els infants, el que els motiva i escoltant molt les converses que fan entre ells. Quan fan invents, quin tipus d'invents estan fent i llavors tibar d'aquestes converses. A l'assemblea, quan surten propostes espontànies també es poden recollir i aprofitar-les per tibar del que ells volen i els agrada.

5. Quin consideres que és el teu paper com a mestre en aquest tipus d'espais?

Molt d'observadora. Observar i si necessiten ajuda i te la demanen, ajudar-los fins a un punt, fins que ells puguin fer-ho de manera autònoma. No ensenyar-li i fer-li, sinó explicar-li com podria fer-ho, i proposar-li aquest repte. Sempre intentat fer aquest paper d'observadora i d'acompanyament en l'aprenentatge, i molt respectuós.

6. Quins són, per tu, els elements o característiques principals que hauria de tenir un espai per ser educatiu?

Que sigui obert, que tingui molta llum natural, que sigui acollidor, que transmeti tranquil·litat i que convidi a investigar i experimentar.

7. Com valoren l'espai diàfan de la teva escola?

Molt positiu, perquè és un espai molt acollidor, el material és molt natural, estem al mig de la natura, etc. Ja no només l'aula en si, sinó el que ens envolta, el bosc i el pati són lloc on també aprenem. No estem acotats dins de 4 parets, sinó que és una escola oberta i activa.

ESPAI DE LACOMUNITAT DE PETITS (3 - 6 ANYS)		DESCRIPCIÓ DE L'OBSERVACIÓ
BLOC 1: Estructura i organització de l'espai	Mida de l'aula	70 m ²
	Il·luminació	Bona, tenim molta llum natural i l'aprofitem molt. També és molt versàtil, ja que es pot adaptar a les necessitats que tinguem.
	Temperatura	Bé, també és regulable.
	Ventilació	Bona i flexible, exceptuant l'espai del lavabo, ja que la finestra és fixa i no es pot obrir del tot.
	Estètica Visual	Fa molt de caliu. Sembla una cabana, una casa de fusta, i és molt diferent de les aules de sempre.
	Acústica	Bé, amb la fusta s'escolta tot bé i no ressona.
BLOC 2: Factors que influeixen en l'aprenen-tatge significatiu	Diferents zones de joc	Joc simbòlic (caseta, bebès, perruqueria i disfresses), obrador i espai de natura (experimentació i materials naturals), zona de masses, zona de creació, jocs de taula, zona de les tasques, zona dels mínims i zona de les rampes i construccions. Lavabo i entrada.
	Mobiliari i materials	Adequats, reals i funcionals. El mobiliari està adaptat a la mida dels infants. Tot el material és molt natural, fusta, metall, vidre, i molt poc

		plàstic. Es cuida molt l'estètica, colors molt lineals, etc.
	Decoració	Molt lineals, de fusta i molt cromàtica. Hi ha poques decoracions a la paret per tal de no distreure i es puguin centrar en l'activitat que estan fent en cada moment.
	Autonomia	Ser capaç de pensar Si, constantment. Els infants formulen hipòtesis, raonen el perquè de les coses, etc.
		Ser capaç d'actuar Ells mateixos són capaços de veure els seus límits, el que poden fer i el que no, i tenen molt clares les seves habilitats, i tot allò que no saben fer hi dediquen temps a repetir-ho i practicar-ho per aconseguir-ho.
		Ser capaç de prendre decisions Tenen la possibilitat d'escollir que volen fer i on anar en la major part del dia.
		A través de quins mitjans es promou l'autonomia A través de la comunicació amb els infants, parlant i explicant com poden fer les coses. També amb l'ajuda entre ells.
	Relacions socials i afectives	L'espai ofereix oportunitats de relacionar-se Si, s'estableixen vincles constantment, ja sigui de forma espontània creant alguns de nous o reforçant els que ja tenien, i es té en compte el concepte d'equip. La forma de treballar de lliure circulació fa que floreixin les oportunitats de relacionar-se entre ells d'una forma espontània i natural.
		Relacions afavoreixen aprenentatge Totalment, i ja que hi ha diferents edats, els grans poden ajudar els petits, i senten aquesta responsabilitat que els empodera. I a la vegada, als petits els empodera el fet de tirar endavant i d'aprendre dels grans.
	Contempla interessos i necessitats	Si, té els interessos i necessitats en compte. Només exceptuant el primer trimestre que no podíem fer sessions de psicomotricitat perquè no es disposava de l'espai adequat, i llavors aquesta necessitat de moviment quedava parcialment coberta en el pati i el bosc. La resta

		de propostes de l'interior si que contemplen els seus interessos i les seves necessitats.
	Flexibilitat i funcionalitat	Es té molt en compte. Quan veiem que hi ha quelcom que cal canviar o modificar perquè no funciona o no motiva es fa, i s'adapta a les necessitats, activitats del moment. L'espai permet que es donin canvis i sigui fàcil d'adaptar.
	Ha d'estar obert al món que l'envolta	Totalment, ja que s'incorporen aspectes del món exterior i l'escola també està oberta al món que l'envolta i està lligada a la vida actual dels infants.
	Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia	Si, és un lloc de constant moviment i produccions, és un lloc viu que té una personalitat pròpia, sobretot destacant el fet que sigui una escola rural.
BLOC 3: Rol de la docent	Acompanyament dels infants	Observant molt i veure quina és la demanda que ells necessiten. Molta parla i vocabulari, comunicant-nos, des de l'empatia i el respecte, respecte del ritme d'aprenentatge i les necessitats de cadascú. I també respectant l'autonomia i el seu procés d'aprenentatge autònom.
	Acompanyament de l'espai	Primer observem, i quan veiem que un infant necessita ajuda, ofereixes diferents opcions perquè pugui escollir a quin espai anar. Oferir possibilitats, convidar-lo, i sobretot verbalitzar l'acció del que s'està fent.

10.4 Annex 4: Taula de categories

A continuació es mostra la taula de categories a partir de la qual s'han organitzat els temes i subtemes obtinguts dels resultats, i que han servit de guia a l'hora d'exposar aquests i fer l'anàlisi i discussió.

BLOC 1: Estructura i organització de l'espai:

- Il·luminació
- Temperatura
- Ventilació
- Estètica Visual

- Acústica

BLOC 2: Factors que influeixen en l'aprenentatge significatiu:

- Diferents zones de joc
- Mobiliari i materials
- Decoració
- Autonomia
- Relacions socials i afectives
- Contempla interessos i necessitats
- Flexibilitat i funcionalitat
- Obert al món que l'envolta
- Un lloc viu, diferent i amb personalitat pròpia

BLOC 3: Rol de la docent:

- Acompanyament dels infants

Intervenir sense interferir

- Acompanyament de l'espai

Tenir cura de l'espai